



# P O L I T I C A

## REORGANIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

Proiectul de lege pentru reorganizarea învățământului superior, pe care Ministrul de instrucție publică l'a pus în discuția consiliilor profesionale, și pe care, probabil, dânsul are intenția să-l voteze în grabă, cuprinde câteva modificări la legea în vigoare a Universităților; lege, care cum se știe, a fost opera d-lui Sp. C. Haret.

Modificările noiei legi sunt de două feluri. Unele consistă în enunțări de principii mari și solemne cărorora legea însă nu le dă nici un mijloc practic de a se împlini; iar altele consistă în introducerea unor mici porțiuni, prin cari o anumite categorii de candidați la catedrele universitare poate să-și vadă mai curând realizate aspirațiunile lor, și cari modificări vor avea de sigur norocul să fie împlinite chiar a doua zi după votarea legii.

Să vedem primul fel de modificări.

Acestea sunt cuprinse în articolele 55, 56 și 61 ale legii. Legea cea nouă declară solemn că pe viitor: *pe lângă unele facultăți se va putea organiza un învățământ superior agricol, comercial, dentistic, medico-legal, electrotehnic și multe de acestea cu acelaș caracter de știință aplicată.* Cu un cuvânt, se deschide larg orizontul Universității spre științe de ori și ce natură, aruncându-se la o parte doctrina că științele universitare sunt numai științe teoretice! Și ca să se dea o mai mare întărire acestor enunțări, se adaugă în art. 61: *Decanul fiecărei facultăți poate admite ca „audienți“ și persoane care nu posedă diploma de absolvire a unui liceu ori seminar, însă au vârsta de 17 ani împliniți.*

Prin urmare: științe noi, și populațiune studențiască nouă!

Iată principii, cum nu se poate mai largi pentru o țară ca a noastră și redată într'o formă cum nu se poate mai solemnă. Germania nu are încă, în nici un statut universitar, enunțate aceste principii cu atâta liberalitate.

Să vedem acum mijloacele de împlinire ale acestor principii. Cum se creiază catedre pentru noile științe? Așa cum se creiau și în legea d-lui Haret, adică: prin legi speciale, după propunerea consiliilor de Facultate și a Senatului Universității! Dar mai înainte ce opreă oare ca asemenea catedre să fie create? Absolut nimic. Legea cea nouă nu dă nici un mijloc practic mai mult peste legea cea veche a d-lui Haret! Ministrul cel nou anunță numai că pot fi create și catedre pentru științe speciale, dar pentru realizarea unor asemenea catedre nu dă nici un ban. Paradă de principii și atâta tot!

Ar fi fost însă un mijloc pentru ca și fără a da un ban, Ministrul să poată totuși deschide un drum științelor practice, folosindu-se pentru aceasta de taxele pe care le-ar plăti *audienții* prevăzuți la art. 61. Anume, legea cea nouă ar fi putut prevedea că audienții, cari se înscriu la anumite cursuri practice, vor

plăti după numărul orelor de curs anumite taxe, cari se vor încasa de profesorii, agregatii sau docenții cari vor ține aceste cursuri. Cu chipul acesta, ramuri noi de știință, și-ar deschide drum în Universitate, după cerințele populațiunei audienților, fără nici o sdruncinare în tradițiunea de până acum. După ce se învederează apoi necesitatea cursurilor începute, Statul vine cu o lege pentru creare de catedră.

Dar un asemenea mijloc simplu, usitat pretutindeni aiurea, este absolut interzis de noua lege.

Un profesor titular nu poate să facă un curs alături de specialitatea sa, decât după împlinirea mai multor formalități! Trebuie să ceară profesorul titular autorizația consiliului Facultății și să explice onor. Ministerului dorul ce l'a cuprins să iasă din materia cursului său teoretic (art. 82). Iar dacă în sfârșit profesorul titular dobândește autorizațiunea să facă și alte cursuri decât acelea cuprinse în catedra sa, atunci legea cea nouă impune, ca o pedeapsă, ca numai decât aceste cursuri să fie totdeauna *gratuite și facultative!* Adică de ce așa? Se înscriu la Facultatea de științe 100 de audienți, cari ar dori să asculte un curs practic de agronomie. Un profesor titular se decide, ca în afară de cursul său obligatoriu, să țină și acest curs suplimentar. De ce nu l'ar putea ține? De ce n'ar putea fi plătit pentru acest curs de către audienții, cari au tot interesul să-l urmeze? De ce să aștepte până ce d. Ministru va binevoi să vie cu o lege de creare de catedră, când s'ar putea începe cursul prea bine cu câțiva ani înainte?

Fiindcă,—s'o spunem fără înconjur,—pe de o parte Ministrul este foarte curajos, când este vorba ca *în principiu* să deschidă larg poarta Universității pentru științele practice noi, dar în fapt este foarte fricos, să dea din mână cheia acestei porți. Ministrul vrea să nu se deschidă un curs nou fără știrea lui, și fără o lege în regulă! Liberi sunt domnii profesori să ceară ori câte cursuri practice pentru trebuințele audienților, dar să se mărginească numai în a le cere cu petiție în regulă și să aștepte ce va zice Parlamentul, adică guvernul; de început să nu înceapă nimeni să facă asemenea cursuri, că e mare primejdie!

Mai mult decât atât. Profesorul titular, nu numai că este împedecat să facă cursuri altele decât acelea de specialitatea sa în lăuntrul Universității, dar este oprit chiar să dea concursul său la o întreprindere particulară în afară de Universitate! În legea cea nouă citim într'adevăr această aberațiune: Art. 84. Pe viitor profesorii agregati și profesorii titulari universitari nu vor putea fi și profesori secundari, atât în școlile secundare, militare secundare ori profesionale publice, *cât și în cele particulare.*

Adică, să presupunem bunioară, că un filantrop se decide să înființeze, aceea ce Statul ar fi trebuit să înființeze de mult, o școală pentru copii anormali. La conducerea acestei școli, care cere o pregătire specială, ori și cine poate să-și dea concursul, afară de profesorii și agregatii pedagogi dela Universitate!!

Acest articol 84 merită să fie pus în ramă specială! Este pur și simplu fenomenal.

Dar dacă d. Ministru este așa de fricos, când este vorba să deschidă poarta cea mare a Universității

pentru inițiativele profesorilor titulari, în schimb dânsul este foarte curajos, când este vorba să deschidă porțile de din dos ale Universității pentru a înlesni pătrunderea înăuntru a favoriților săi!

Sunt foarte multe articole în legea cea nouă, cari în discuțiile de astăzi ale profesorilor universitari, nici nu mai sunt denumite după numărul lor de ordine, ci sunt denumite după numele persoanelor pentru cari ele sunt făcute. Așa avem: articolul d-lui Ministru; articolul d-lui frate de ministru; articolul d-lui cumnat de Ministru; articolul d-lui director agreat de Ministru; articolul d-lui favorit al d-lui Ministru..., până și articolele speciale d-lor membrii X, Y, Z din comisiunea pe care a consultat-o d-l Ministru la alcătuirea proiectului!

Toate aceste articole constituiesc partea pozitivă a proiectului și rațiunea pentru care se stăruiește pe zor ca acest proiect să fie votat!

Este dela sine înțeles, că aceste articole constituiesc și partea originală a proiectului. Cu vechea lege a d-lui Haret, se puteau deschide tot felul de cursuri practice, dar nu se puteau cu ușurință introduce în Universitate anumitele persoane din jurul d-lui Ministru actual. Această lacună o împlinește cu prisosință proiectul cel nou.

În această direcție nou! proiect merge foarte departe. El introduce până și *monopolul* în favorul unor anumite persoane. Astfel în art. 106 găsim conducerea seminarelor pedagogice de pe lângă Universitate trecute sub monopol. Tot astfel în art. 122 se face o situație aparte personalului dela observatorul meteorologic.

Singura modificare serioasă, care merită a fi ținută în seamă din noul proiect, este acea adusă prin art. 78, și anume suprimarea dreptului ce avea fiecare Universitate de a recomanda Ministrului un candidat pentru o catedră vacantă. Înainte, pentru o catedră vacantă la București, bunioară, aveau dreptul să recomande câte un candidat atât Universitatea din București cât și cea din Iași, Ministrul având alegerea între ei doi; pe când acum nu mai recomandă decât Universitatea unde s'a produs vacanța. Această modificare însă nu este îndeajuns de susținută prin restul proiectului. Chiar în același articol (78) se păstrează dreptul celeilalte Universități, unde nu este vacanța, ca să-și trimeată și ea un delegat în comisiunea care examinează titlurile candidaților. Apoi în alte articole (cum este 62) se vorbește de regulamente comune ambelor Universități. Proiectul nu are curajul să proclame autonomia definitivă a fiecărei Universități în parte.

În definitiv, proiectul de lege pentru reorganizarea învățământului superior, înaintat de d. Ministru actual Universităților pentru a fi discutat, nu ni se pare o operă care să merite onoarea de a înlocui legea în vigoare, opera d-lui Sp. Haret. Legea cea nouă nu pune la dispoziția Universității alte mijloace de progres decât acele cuprinse și în vechea lege; în schimb însă noua lege înlesnește practica hatârului, și cu aceasta aduce o știrbire prestigiului Universității.

C. Rădulescu-Motru

## CARȚI NOI

EMERSON 1)

Născut în 1803 și mort în 1882, Emerson e puțin cunoscut nu numai la noi, ci chiar și în Franța ori în alte țări. Micul volum de *Essais Choisis*, publicat acum de Alcan, ne dă în traducerea doamnei Henriette Mirabaud-Thorens o serie de... eram să zic poeme—de *priviri* filosofico-poetice ale cugetătorului american.

Cea dintâi—*Expérience*—e de o frumusețe scilpitoare: lirism, avânt aproape religios, cugetări strălucite, luând fără preget înfățișarea unor maxime ori de inscripții lapidare, de epigrame antice. Iată câteva citate la întâmplare:

„Intrebuințează-ți timpul bine: iată fericirea“.<sup>1)</sup>

„Lucrul cel bun e pe drumul cel mare“.<sup>2)</sup>

„Viața, în ea însăși, nu e decât o chimeră zadarnică și scepticism; un somn mic în mijlocul altuia mai mare“.<sup>3)</sup>

Une-ori sunt serii întregi de asemenea sentințe, în-lănțuite ușor, alunecând una după alta, în timpul citirii.

De pildă:

„În tot timpul vieții noastre, somnul ni se oprește în pleoape, așa cum, în timpul zilei, noaptea flutură în umbra crengilor de brad. Toate lucrurile pentru noi pare că plutesc și, că sunt în ceață... Viața nu ne e așa de amenințată ca percepția. Ca o năluca alunecăm prin Fire fără să putem regăsi locul pe care-l ocupăm.“<sup>4)</sup>

Peste vre-o pagină:

„Toate zilele ni se scurg într'o astfel de nerodnicie încât putem să ne întrebăm cu mirare unde și în ce chip am câștigat aceea ce numim: înțelepciune, poezie, virtute. Niciodată nu le-am dobândit la o anumită dată din calendar. Undeva, în viața noastră trebuie să fi fost aduse zile cu întipăriri de lumină cerească, de felul celor pe cari le câștigă Hermes prinzându-se cu luna că o să facă să răsară soarele. S'a zis: Orice suferință pare vulgară în clipa când o înduri. Orice navă e un subiect de roman, afar' de cea pe care plutim. Să ne imbarcăm și romanul va părăsi vasul nostru pentru a se agăța de altă pânză. Viața noastră, ne pare trivială și ne dăm în lături de a o preamări. Oamenii par să fi învățat dela zări meșteșugul de a se'ndreptă mereu și de a nu putea fi atinși niciodată“.<sup>5)</sup>

Etc. etc.

Ce este ciudat în acest prim *Essai*, mai mult decât în altele, e faptul că mai toate frazele acestea lapidare, mai toate cugetările astea frumoase, adânci și—de multe ori—practice, se înlănțuiesc aproape la întâmplare. Cu alte cuvinte autorul impresionează prin

1) Emerson, *Essais choisis*, Alcan-Paris, 1912, pag. 19.

2) Idem, *Ibidem* p. 23.

3) „...“ p. 26.

4) Emerson, *op. cit.* p. 2.

5) Emerson, *Op. cit.* pp. 3-4.

puterea ideilor, prin sclipirea expresiilor, dar nu caută să alcătuiască un tot.

Când, acum câțiva ani, Emile Faguet, făcând o dare de seamă despre o lucrare a domnului Dugard, lămurî într'un studiu filozofia și arta de exprimare a lui Emerson, observă între altele, că filozoful american eră împotriva argumentării. „Argumentarea e totdeauna o alterare și de altmintrelea o profanare a ideii. Să argumentezi, să înfățișezi ideile într'o în-lănțuire logică, să le faci să iasă unele dintr'altele sau să le legi între ele, asta însemnează să le faci artificiale; înseamnă să le fi făcut artificiale și să nu vrei să le dai la lumină decât când le-ai făcut astfel. Asta înseamnă că le-ai omorît sau că ai așteptat ca să fie moarte pentru a le face ca să meargă în rânduri. O argumentare este un lanț de pușcăriași care n'ar fi decât schelete. Viața nu vine decât din viață. Dacă vrei să torni ideia vie într'un creier viu pentru ca s'o înviezi și mai mult, toarn-o așa cum s'a născut. Ideia e inspirarea.<sup>1)</sup>”

Cele spuse de d. Faguet ne lămuresc pe deplin asupra chipului de exprimare obișnuit lui Emerson, chip care e făcut să ne mire pe noi Latini, zice d. Faguet, și care ar fi mirat și mai mult și pe Grecii de odinioară.

Aparte luate însă, sentințele acestea ale lui Emerson sunt mici poeme. La un loc el spune:

„Noi trăim la suprafața lucrurilor. Să știi să aluneci pe suprafața asta; arta vieții este aci.”<sup>2)</sup> Ideia poetică și filozofică se găsește și în *Etica* lui Spinoza, unde Michel Bedée<sup>3)</sup> o citește cu durere și e cântată și în versurile vestite ale lui Moréas, în stanța care începe cu:

*Ne dites-pas: la vie est un joyeux festin...<sup>4)</sup>*

În prefața traducerii franceze, d. Henri Lichtenberger îl alătură de Nietzsche. În studiul său asupra filozofului german, d. Rădulescu-Motru îl arătase încă de mulți ani pe Emerson ca un precursor al antidemocratismului puternic al aceluia.<sup>5)</sup> Profesorul francez îi găsește alte legături. În lupta pe care omul superior o duce împotriva desgustului de omenire, de sine și de univers,—desgust care tinde să-l doboare, să-l copleșiască, sunt momente de revoltă, de izbucniri de energie supremă. Ca și Zarathustra, care sbuciumându-se, isbutește să înlătore șarpele negru al desgustului, Ralph Waldo Emerson se ridică strigând: Mereu înainte.

Ideile lui nu sunt totdeauna aceleași. „Nu te teme de contraziceri, spune d. Faguet că pare a zice Emerson, în unele părți ale operilor sale”. Sinceritatea și spontaneitatea e tot ce vrea filozoful american dela cugetător și artist.

El vrea o viață puternică.<sup>6)</sup> S'ar părea deci că acel „vivre dangereusement” pe care d. Faguet<sup>7)</sup> îl găsește, și la Platon și la Nietzsche, drept ideal, e

admis aproape nemodificat de Emerson. El socotea însă că e potrivit să trăim adânc ceasurile bune, să fim înțelepți și echilibrați, să gustăm clipa de față, aproape ca niște discipoli ai lui Epicur.

Emerson vrea o viață vie. El se ridică împotriva celui care trăește din amintiri,<sup>1)</sup> și pare a zice ca și Guyau:

Oublions et marchons. L'homme sur cette terre, S'il n'oubliait jamais, pouvait-il espérer?<sup>2)</sup>

El primește viața așa cum este și dacă nădăjduște ceva în viitor o face nu în chip de pretenție. Tot ce va primi va fi un plus, care firește îi va face plăcere, dar la care nu vede că ar avea dreptul să tindă cu orice preț. Nu e o resemnare; nu e nici ideea înaltă, stoică, de o demnitate neînchipuită, a lui Barrès care primește, acceptă viața așa cum este fiindcă nu se cuvine, fiindcă ar fi lipsit de nobleță sufletească a ne trudi și chinui în fața loviturilor ei. Emerson admite viața mijlocie. „Lucrul cel bun e pe drumul cel mare”. Regiunea cea mai plăcută e zona temperată. Tablourile cele mai vestite sunt la îndemâna tuturor... în Museele cele mari, fără a mai vorbi de cele pe cari Firea ni le arată la fiecare pas.

Cu toate astea Emerson pare uneori un fel de romantic à la Gautier; un început de dispreț îl are neîndoelnic pentru cei cari văzând de aproape, în intimitate, pe un poet, pe un artist, nu-l socot mai presus de un meșteșugar sau de un muncitor de pământ.<sup>3)</sup>

De altfel el este, am putea zice, admirator al *eului*; în orice caz pricepe admirabil rolul subiectivismului în viață. El merge până acolo încât nu concepe studiul istoriei decât în chip subiectiv și spune că iubirea noastră pentru Grecia, pentru Atena și Sparta, se explică prin faptul că, într'un anumit timp al vieții noastre, am trecut și noi printr'o epocă analogă celei helenice.<sup>4)</sup>

Emerson spune că trebuie să citim istoria ca niște oameni superiori; să ne înălțăm cu alte cuvinte până la firea celor a căror viață și acțiuni le aflăm din trecut. Cu atât mai mult, istoricul trebuie să retrăiască vremurile pe care le zugrăvește, le povestește.

Cei cari socot că înșirarea de simple terfeloage, nelămurite, neînviorate de critică, alcătuesc *istoria*, vor găsi că Emerson nu pricepea... *meseria* de istoric.

Firește, dacă ar fi văzut câte kilograme de documente,—bine sau rău publicate,—apar anual în România, ar fi socotit, la rândul și el, că prea e... american felul ăsta de a înțelege istoria.

Ideea lui Spencer că, între ființe și locuri de o parte, clădiri, sisteme arhitectonice de alta, sunt legături, influențări, imitări,<sup>5)</sup> se găsește și la Emerson. La el slujește drept confirmare a teoriei că înșirul vremii totul e subiectiv. Templele, podoabele, staturile sunt expresii ale felului cum niște indivizi au priceput—fiecare—natura pe care au redat-o în ope-

1) Faguet, *Sur Emerson*, dans la „Revue Latine”, VII-ième année No. 6, 25 Juin 1908, p. 329.

2) Emerson, op. cit. p. 21.

3) André Beaunier: *L'Homme qui a perdu son moi*, Plon-Paris, p. 232.

4) J. Moréas, *Stances*, I. XI.

5) C. Rădulescu-Motru: *F. W. Nietzsche*, Socec, 1897, p. 32.

6) Emerson, op. cit. pp 20, 27 și 57. (Héroïsme).

7) *Pour qu'on lise Platon și En lisant Nietzsche*, passim.

1) Emerson, op. cit. l'Amour, p. 78.

2) Guyau: *Vers d'un philosophe*, le Temps, l'Avenir.

3) Emerson, op. cit. p. 27

4) Idem, Ibidem, Histoire, p. 127.

5) Cf. Spencer, *Essais de morale, de science et d'esthétique* I, trad. fr. de A. Burdeau, Paris, F. Alcan, 1898, X, pp. 319 sq.

rele lor. Chipurile de a pricepe ale lui X ori Y s'au generalizat apoi, și au ajuns opera unei colectivități. „Toate faptele publice trebuiesc individualizate și toate faptele particulare, generalizate—zice Emerson; atunci istoria se face limpede și adevărata biografie profundă și sublimă.“<sup>1)</sup> Orice manifestare, orice producție se explică, așa dar, printr'un anumit fel de a vedea al indivizilor. Simetria templelor și a edificiilor publice în Grecia este reproducerea simetriei animale, zice Spencer. Catedrala gotică are drept obârșie pădurea, zice Emerson. Crengile arborilor din două părți ale unui colnic dau ideea arcadelor.

Această influență a mediului, o întărire pe nesimțite a teoriei lui Taine, e arătată uneori ca o adevărată și puternică tiranie. D. André Beaunier văzând polihromia colinelor dela Olympia conchide că artiștii greci luau culorile după regiunile împrejmuitoare, tot așa după cum bieții locuitori ai unor sate își clădesc locuințele în tonul tabloului din jur, fiindcă se slujesc de pământul dealurilor pe cari s'au așezat. „Pareillement, les architectes qui édifièrent les temples et les peignirent empruntaient au paysage environnant l'idée d'un coloris.“<sup>2)</sup>

Pentru Emerson punctul de privire interesant nu e însă cesitiunea acestei influențe a mediului. Pentru el însemnat e faptul că omul *crează* venind în legătură cu Natura; că e o înrudire între diferitele părți ale Firii, cărora le găsește un „sublim aer de familie“<sup>3)</sup> că spre a înțelege orice, trebuie a te asemăna acelui lucru: „Mi-aduc aminte cum un artist îmi spune că nimeni nu era în stare să desemneze un arbore fără să ajungă oarecum el însuși arbore; nici să desemneze un copil, copiindu-i numai formele exterioare. Numai privindu-i cu băgare de seamă câțva timp mișcările și ochii, pictorul putea să-i pătrundă firea și să-l desemneze ușor în toate atitudinile“<sup>4)</sup>

Astfel în priceperea lumii ca și a faptelor istorice, *eul* are, după Emerson, un rol precumpănitor. Intre teoria aceasta a lui și între teoria generală a *eului* după Barrès, nu sunt legături decât întâmplătoare, alta fiind temelia sistemului ilustrat de marele cugeător și artist francez în operele sale. Desvoltarea în voe a tuturor aptitudinilor moștenite din generație în generație, e punctul de plecare al celui care a scris *Le Culte du Moi*. Individul muncind spre a se potrivi epocelor pe cari le studiază, ori lucrurilor pe cari vrea să le priceapă, e rezumatul teoriei lui Emerson.

Cugetările la care dau naștere părerile, teoriile și frumusețea poetico-filosofică a celor câteva zeci de pagini din Emerson sunt de așa fel că micul volum, de care vorbirăm în treacăt, lasă impresia că ai citit și pe un mare poet și pe un mare filozof adânc, plin de viață, de minte înaltă și de avânt neîntrecut.

#### N. I. Apostolescu

1) Emerson, op. cit., pp. 123-124.

2) André Beaunier, *Le Sourire d'Athènes*, p. 123.

3) Emerson, op. cit., p. 117.

4) Idem, ibidem, p. 118.

## LITERATURA

### Sfârșit

*O rază—sol sfios al primăverii—  
Străbate 'n mohoreala încăperi!*  
*Și-aduce-un cald sărut solar durerii,*

*Durerii ce tresare pe așternutu-i  
Și simte cum se năpenește lutu-i  
Și strigă: vai, derădere-i sărutu-i!*

*Apoi, adoarme cu-ochii după soare,  
Fără de zbucium, fără de plânsoare,  
Cum se topește fulgul de ninsoare.*

*Adoarme ușor—în vreme ce de afară  
Pătrunde 'nârziata primăvară  
Și așterne flori pe perna mortuară...*

Ieronim Laurian

### Pe un portret din tinerețe

după Carducci

*Ca tine plin de viață în obraz  
Eram, când gândul meu era un soare,  
Când versul meu fierbea ca un talaz  
Prin aspra adevărului strâmtoare.*

*Azi— liniște!... și țărnul plin de floare,  
In urma-mi stă ascuns de-un vâl de fer;  
Cu vaer lung trec pasări cobitoare:  
Iubesc tot mai puțin și nu mai sper.*

*O, visuri de mărire sfărâmate!  
Vai, unde ești tu falnice norod  
Cu sfânta și sublima-ți libertate!*

*Azi îmi rămâne doar pe-al țării glod  
Să-mi zvârl dîsprețu 'n vorbe mâniate,  
Și capul să mi-l zvârl pe eșafod!*

D. Iacobescu

### TEATRUL LUI OSCAR WILDE

În comediile lui Wilde nu-i nevoie să căutăm un sistem, tocmai fiindcă ele sunt prea omogene și felul de a scrie al autorului prea evident original. Însă, până să ne oprim asupra fondului acestor lucrări, vom face o constatare de ordin general asupra formei superioare în care înțelege Wilde să împrăștie moralitatea.

În această privință, Wilde se folosește de două metode: cea directă (rar întrebuițată) a tiradelor împotriva imoralității și cea indirectă—nespus mai subtilă—pe care o vom numi a paradoxului. Dacă prima metodă a fost întrebuițată de când există vreo idee morală, de sigur că meritul celei de a doua revine cu totul lui Wilde și e un mod de a lucra, pe care nu-l vom numi zâmbind „fin de siècle“ ci, un serios simptom al vremurilor noastre. Ca să lămurim aceasta, vom alege un exemplu cu totul instructiv.

În *O femeie neînsemnată*, câteva doamne din înalta

aristocrație; discută asupra bărbatului ideal. Cărui bărbat fac ele apologia? Celui care ar munci pentru binele omenirii? Viteazului care ar da în fiecare clipă dovada curajului său deosebit? Nu; ascultați pe cea mai intelectuală din grup vorbind:

„Bărbatul ideal! Oh! bărbatul ideal ne-ar vorbi ca unor zeițe și ne-ar trata ca pe niște copii. Ar refuza toate cererile noastre serioase și ne-ar împlini toate capriciile. Ne-ar încuraja să avem capricii și ne-ar opri să avem o misiune... Dacă l'am întrebat ceva, ar trebui să ne dea un răspuns despre noi înșiși-ne. E dator să ne laude invariabil calitățile pe care știe că nu le avem. Dar trebuie să fie fără milă pentru virtuțile pe care nici nu ne-am gândit să le avem vreodată. Nu trebuie să-și închipuie că cunoaștem întrebuițarea lucrurilor utile, ar fi de neiertat; dar trebuie să ne copleșească cu cele de care nu avem nevoie...”

E dator să ne compromită constant în public și să ne trateze cu un respect absolut când suntem singure. Să fie totdeauna gata să îndure o scenă grozavă dacă i-o facem, să ne copleșească cu muștrări în mai puțin de douăzeci de minute, să fie foarte violent după o jumătate de ceas și să ne părăsească pentru totdeauna la opt ore fără un sfert, când trebuie să ne îmbrăcăm pentru cină. Și după asta, când l'am văzut într'adevăr pentru cea din urmă oară, când n'a mai voit să ia înapoi toate lucrurile pe care ni le-a dat, a jurat să nu mai aibe niciodată legături cu noi, să nu mai scrie scrisori proaste, trebuie să aibe inima zdrobită, să ne telegrafieze toată ziua, să trimită mereu un bilețel cu o trăsură particulară și să cineze singur la club, pentru ca toată lumea să știe cât e de nenorocit...

Și, după o săptămână îngrozitoare, în timpul căreia merge singur pretutindeni unde ne duceam împreună, ca să se arate că e singur, îi putem acorda un ultim adio seara. Dacă purtarea i-a fost într'adevăr fără greșală, dacă am fost rea față de el, îi îngăduim să-și mărturisească întreaga-i nedreptate, și când el s'a învoit, femeia are datoria să-l ierte și poate reîncepe din nou dela început, cu variante“.

Are paradoxul vreun folos deosebit? Să vedem. Arta teatrală, ca artă analitică, cere mai mult decât oricare alta asocierea interpretării spectatorului, a cărui inteligență pusă în lucrare, trebuie să facă neîncetat sinteza impresiunilor, spre a elabora o judecată finală. Or, arta lui Wilde cere inteligenței o muncă dublă; aceea a sintezei și aceea a interpretării juste a dialogului. Fiecare din noi vede moralitatea care transpare sub înfățișarea amorală a monologului citat și cu toate acestea Wilde n'a spus în replică nici un cuvânt care să dărâme viziunile mărețe ale elocvenței doamne. Așa dar, fără să luăm seama, inteligența a operat o lucrare subtilă. Asemenea lucrări sunt de natură să înalțe nivelul intelectualității și să corespundă tendințelor tot mai înalte ale intelectului.

Prima lucrare de acest gen a lui Wilde, fu *Evantaliul Lady-ei Windermere*, pe care autorul a nu-

mit-o „comedie care ne înfățișează o femeie de inimă“.

Femeia aceasta nu e Lady Windermere, ci Mrs Erlynne, una dintre cele mai strălucitoare stele ale „demi-monde“-ului englez, în înțelesul strict pe care l'a dat Dumas acestui cuvânt.

Făcând parte din aristocrația societății engleze, viața aventuroasă a Erlynnei îi îndepărtează curând toate prietenii și afecțiunile acesteia, mai ales că, tânără, își părăsise soțul, lăsându-și unicul copil, o fetiță, la voia întâmplării. Iată însă că, după o lungă trecere de vreme, viața aceasta începe să displace Erlynnei, care caută să reînnoiască vechile prietenii și să-și creeze o viață mai liniștită.

Pentru a-și ajunge scopul, dânsa nu cercetează mijloacele și se oprește la unul cu totul iezuitic. Aflând că fiica ei s'a căsătorit cu bogatul și distinsul Lord Windermere, se întoarce din exilul ei voluntar la Londra, unde întâlnindu-se cu Windermere îi mărturisește originea soției lui și-i cere s'o reabiliteze moral și material. Windermere, ca să-și cruțe soția de durerea pe care ar simți-o aflând că mama ei, pe care o credeă moartă, trăise o viață plină de plăceri vinovate, ajută pe ascuns cu sume mari de bani pe Mrs Erlynne și se hotărăște s'o invite acasă, la balul dat în onoarea soției sale.

Lady Windermere află însă că o legătură ascunsă ar exista între soțul ei și o femeie cu moravuri ușoare și, aflând că aceasta ar veni în casa ei, cere cu violență explicație Lordului. Windermere perzistă în hotărârea luată, fără a-i da motive convingătoare asupra necesității acestei chemări.

Vremea balului vine și Lady Windermere așteaptă pe Mrs. Erlynne cu hotărârea ca, dacă aceasta va îndrăzni să-i păsească pragul, s'o insulte în public, lovind-o cu evantaliul. Mrs. Erlynne vine, dar Lady Windermere n'are curajul să-și pună planul în aplicare. Cu inima zdrobită de atenția pe care Lordul o dădea Erlynnei, Lady Margaret Windermere se hotărăște să-și părăsească soțul și, lăsând o scrisoare explicatorie, fuge la un prieten al ei.

Mrs. Erlynne zărește scrisoarea și e cuprinsă de senzația vagă a unei nenorociri. Fără șovăire deschide scrisoarea, o citește și văzând primejdia care-i amenință fiica, o urmărește în grabă până la locul de refugiu. Acolo, ea se încearcă s'o convingă de necesitatea întoarcerii ei imediate acasă, până ce Lordul nu va afla de această dispariție.

Bunătatea naturală a Margaretei Windermere și iubirea pentru soțul ei, o sfătuiesc să se întoarcă, dar vederea femeii care i-a sfărâmat fericirea, o oțelește în hotărârea ei. Văzând că n'o poate îndupleca, Mrs. Erlynne îi strigă cu o ultimă sforțare: „Crede ce vrei despre mine. Nu merit nici o clipă de regret. Dar nu-ți pierde viața tânără pentru mine. Nu știi ce se poate întâmpla dacă nu pleci de aici numai decât. Nu știi ce înseamnă să cazii în prăpastie, să fii disprețuită, batjocorită, părăsită, pradă sarcasmelor... o condamnată! Să găsești toate ușile închise, să te strecuri pe căi hidoase și întortochiate temându-te

la fiecare clipă ca masca să nu-ți fie smulsă de pe obraz și să auzi mereu râsul, grozavul râs al lumii, mult mai tragic decât toate lacrimile pe care omenirea le-a vărsat vreodată...“

La auzul acestor cuvinte cărora le urmează altele, Lady Windermere izbucnește în plâns și vrea să plece, când deodată aude glasul soțului ei, care vine cu alți bărbați în casa prietenului. Ascunzându-se în grabă, ea uită evantaliul în odaie și Lord Windermere îl găsește. Infuriat, el vrea să-și caute soția, când Mrs Erlynne—sacrificându-se—apare în fața bărbaților uluiți, dintre cari unul voia s'o ia în căsătorie, și își cere iertare că, din greșală, a luat evantaliul Lady-ei Windermere. Lady Margaret, profitând de uluirea generală, se strecoară afară.

Lordul disprețuiește acum pe Mrs Erlynne, dar Lady Windermere a prins o simpatie recunoscătoare pentru dânsa. Mrs Erlynne vine să-i aducă acasă evantaliul. Inima ei, în care renăscuse simțământul matern, ar voi să se ușureze într'o destăinuire, dar înăbușindu-și pornirea, își părăsește fiica fără un cuvânt care să-i trădeze simțirea zbuclumată și cu hotărîrea de a nu mai reveni.

Simt o nespūsă părere de rău că nu pot redă mai pe larg stările sufletești prin care trec cele două eroine ale piesei și cuvintele mișcătoare întrebunțate de Wilde ca să le exprime. Sunt în această piesă momente neperitoare de înălțare sufletească și clipe în care cei ce pot plânge, vor simți senzația unei nespuse duișii.

Dar Wilde nu atrage în această piesă numai afecțiunile spectatorilor, ci se adresează prin obișnuitele sale paradoxe și intelectului. Simți o adevărată plăcere în fața acestei lucrări de artă, care unind deodată afecțiunea cu intelectul, le face să predomine succesiv.

Inchipuiți-vă ingenuitatea eroinei *Amorului vechiază*, fondul ei de bunătate și cinste înăscute, dar adăugați gravitatea nordului și veți avea figura Lady-ei Windermere. În Mrs Erlynne, Wilde nimerește unul din punctele cele mai luminoase ale psihologiei feminine: iubirea mamei, care se trezește când își vede copilul în primejdie. Cât privește sacrificiul acesteia, e un act pentru care toți cei cu simțirea aleasă, trebuie să fie recunoscători lui Wilde.

Figura acestei femei, care în mijlocul corupțiunii morale, găsește puterea ridicării la înălțimea sacrificiului, e menită să fie un sprijin sufletesc în viața acelor cari se încred încă în bunătatea naturală a firei omenești. E un exemplu, că până și în naturile cele mai decăzute, continuă să existe simțiminte puternice, sub orice formă s'ar manifesta. Prin Mrs Erlynne comedia lui Wilde se apropie de teatrul lui Bataille.

În a doua a sa comedie *O femeie neînsemnată* calitățile de stilist ale lui Wilde se evidențiază cu o putere neobișnuită. E o risipă de spirit neîntrecut, care farmecă dar obosește. În nici una din piese Wilde n'a atacat cu atâta putere tot ce e putred în aristocrația engleză.

Pentru aceasta, el introduce în sânul înaltei societăți engleze pe o tânără americană Miss Hester Worsley. Cititorii își amintesc monologul citat mai sus. Hester îl aude întâmplător și iată ce răspunde: „Noi (americani) încercăm să clădim viața pe o bază mai bună, mai adevărată, mai curată decât cea pe care se sprijină aici. Asta vă pare straniu, fără îndoială... Voi, Englezii bogați, nu știți cum să trăiți. Cum ați ști? Inchideți societatea voastră la tot ce e blând și bun. Râdeți de tot ce e simplu și curat. Trăind așa cum faceți, deasupra altora și prin ei, disprețuiți sacrificiul... Cu toată pompa, averea și arta voastră, nu știți să trăiți... Vă place frumusețea pe care o puteți vede, pe care o puteți distruge și pe care o distrugeți. Dar frumusețea invizibilă a unei vieți mai înalte, o ignorați...“

Dar Hester nu e singura femeie, care respectând moralitatea larg înțeleasă, dorește prefacerea unei măhnitoare stări de lucruri; ea are o prietenă de idei necunoscută, Mrs Arbutnoth „o femeie neînsemnată“, care în urma unei uitări de sine din tinerețe, trăește retrasă de lume cu fiul ei, Gerald. Acesta iubește pe Miss Worsley și ar dori s'o ia în căsătorie. Pentru aceasta însă, i se cere o pozițiune sigură în societate, căpătată din fericire, în urma propunerii Lordului Illingworth, diplomat distins, care dorește să-l ia ca secretar.

Iată însă că Mrs Arbutnoth se opune la aceasta, de oarece află că actualul Lord Illingworth e fostul ei amant care a părăsit-o în tinerețe și tatăl lui Gerald. Lordul e încântat când află că Gerald, e fiul său și vrea să-l smulgă cu orice preț mamei. Aceasta, negăsind nici un motiv serios ca să oprească pasul fiului ei, e nevoită să consimtă prin tăcere. Lordul însă, în urma unui pariu, vrea să îmbrățișeze pe Miss Worsley, care fuge speriată la Gerald spre a-i cere ajutor. Acesta, văzându-și logodnica necinstită, vrea să omoare pe Lord. Mrs Arbutnoth, ca să-l scape, mărturisește fiului ei păcatul tinereții.

Gerald e abătut. În urma mărturisirii mamei sale, auzită de Hester, el nu mai nădăjduște s'o poată îndupleca. Dar Hester se ivește, ascultă nevăzută destăinuirile pline de pocăință pe care Mrs Arbutnoth le face fiului ei și, plină de iubire pentru nefericita femeie, se declară gata să ia pe Gerald ca soț.

Lordul Illingworth, prins de o subită iubire pentru fiul său ar voi acum să ia în căsătorie pe Mrs Arbutnoth, ca să-l poată păstră lângă dânsul, dar e prea târziu. Aceasta va pleca peste ocean cu Gerald și Hester și va începe o nouă viață, plină de bucuriile line, pe care ți le poate da fericirea căminului lângă copiii tăi.

Cum se vede, sfârșitul seamănă cu al *Fiului natural* de Dumas, cu deosebire că tonul tratării e glumeț la Dumas, serios la Wilde! E aceeași iubire subită a părintelui pentru fiul părăsit, aceeași remușcare târzie și dispusă la sacrificii, când nu mai folosesc.

Ceeace e regretabil în această comedie, e o mică discordanță în armonia totului, provocată de negli-



jența acțiunii în primele două acte. Aceasta contribuie la simțământul de oboseală remarcat mai sus și lasă în afară personajii aparent însemnate. Figura Lordului Illingworth s'ar putea asemăna și cu aceea a *Marchizului de Priola* cu deosebire că în piesa lui Wilde intelectul rafinat al Lordului se desminte prin acte grosolane și nu păstrează prestanța și delicateța în acțiune a eroului francez.

A treia și ultima comedie a lui Wilde e *Un soț ideal*, cea mai remarcabilă dintre toate, din punctul de vedere al conducerii scenice. E poate și cea mai profund omenească dintre toate piesele sale, căci aci Wilde nu mai învinovățește, ci apără.

Tendința autorului în această piesă, e cu totul îndrăzneată: vrea să atragă simpatia noastră asupra unui om, care în tinerețe, spre a se îmbogăți și ridică, a comis o greșală neiertată, divulgând un secret de Stat.

În mâinile unui nepriceput, un asemenea subiect riscă să devie cu totul primejdios. Moralitatea noastră, pe cât de blândă pentru noi înși-ne, e pe atât de neiertătoare pentru greșelile altora. De sigur că în alte condițiuni, am fi respins cu indignare o asemenea lecție de morală; dar în mâinile lui Wilde, totul se transformă. Cel care a comis greșala, Sir Robert Chiltern, e acum un diplomat plin de calități alese și subsecretar de Stat; el a uitat păcatul comis în vârsta fragedă: a tinereții și duce o viață exemplară, împreună cu soția lui.

Dar iată că pacea îi e serios amenințată de o femeie fără scrupule, Mrs Cheveley, care posedă o scrisoare compromițătoare a lui Robert în chestia divulgării secretului de Stat. Ea îl amenință cu publicarea scrisorii, dacă acesta nu va trădă interesele Statului în folosul ei. Sir Robert Chiltern e îngrozit în fața unei asemenea perspective, dar văzându-și întreaga carieră politică sfărâmată în urma unui refuz, e cât pe aci să primească propunerea. Lady Chiltern, o puritană inflexibilă, aflând nenorocirea soțului îl sprijină cu tărie împotriva tentațiunii. Din fericire, un prieten devotat al lui Robert, viconte Goring, izbuteste să dejoace printr'o serie de peripecții ingenioase, planul faimoasei curtezane și îi răpește scrisoarea compromițătoare pe care o arde, tocmai după ce Robert, fără să bănuiască aceasta, apăruse cu desnădejdea pierzării interesele Statului. Actul acesta îi atrage din nou iubirea soției sale și, ca o compensare a unei munci rodnice spre binele obștesc, Sir Robert e numit ministru.

În această comedie, Wilde a făcut dovada deplină a cunoștințelor sale în ce privește tehnica teatrală și, de astă dată, orice critică va trebui să dezarmeze. E o piesă cu vaste aplicațiuni sociale și Wilde a scos frumoase efecte estetice, punând în luptă simțământul datoriei către obște cu cel al interesului personal. Poate că sub pasiunea și seriozitatea cu care e scrisă această piesă, transpare conștiința zbuciumată a lui

Wilde, care-și dă seamă că păcătuște față de societate și îi cere iertare.

Burgtheater a primit această piesă în repertoriul ei și, cu toate că reprezentarea unei opere pe scena acestui teatru e menită s'o ridice, noi credem că teatrul vienez și-a câștigat prin primirea *Soțului ideal* un nou titlu la stima universală.

Ceace te surprinde în primul rând în aceste comedii e atitudinea degajată a eroilor lui Wilde, cari cu o ușurință surprinzător de naturală, debitează în șir fraze, prezentând fiecare un deosebit interes filosofic. Alegem un exemplu la întâmplare:

— „La modă e ceace porți singur. Demodat e ceace poartă alții“.—„Da“—„După cum vulgar e numai ceace fac alții“.—„Da“—„Și falș e adevărul celorlalți“.—„Da“—„Ceialți sunt de nesuferit. Singura societate posibilă e a ta însă-ți“.—„...Iubirea de sine e începutul unui roman care durează toată viața“....

Cum se vede, Wilde are un stil deosebit de al celorlalți scriitori. Nimic nu pare forțat și, de astă dată, stilul e deplin potrivit cu mediul înfățișat.

Wilde caută prin comediiile sale să atragă afecțiunea noastră asupra celor cari, păcătuiind în trecut, își răscumpără greșelile printr'o viață curată, sau un sacrificiu înduioșător. Indreptarea facultăților noastre emoționale în această direcție și măestria cu care Wilde ne aduce să suferim cu naufragiații soartei, spre a le face iertarea mai ușoară, sunt mărturia înaltei meniri educatoare, pe care o vor avea aceste opere în viitor.

Ultima lucrare scenică a lui Wilde fu o farsă intitulată *Să fii cinstit* (*The Importance of being Earnest*). Titlul acesta se bazează pe un joc de cuvinte; în engleză *Earnest* înseamnă „serios“ și autorul susține că acest nume ridică pe bărbați în ochii femeilor. Deși fără pretenție de seriozitate, farsa lui Wilde încă ar putea folosi ca o lecție de morală, dar nu în genul comediilor.

Piesa e plină de situații noi, neprevăzute, fermecător de surprinzătoare. E o ultimă sclipire a genului lui Wilde, care deviând în urmă fericit în *De profundis* și *Balada Inchisorii* se stinge pentru totdeauna. Sub greutatea unor grave acuzații, Wilde e condamnat la închisoare, unde plin de desnădejde, e cuprins de ideia sinuciderii. Dar, în curând, conștiința sa se trezește. În întunericul închisorii zidurile se depărtează tot mai mult; închipuirea lui Wilde nu le mai zărește. Acolo, el concepe o nouă idee artistică: crearea unor opere, în care durerea să fie mobilul și esența creațiunii.

Wilde s'a înșelat dacă a crezut că în operele sale anterioare—mai ales în drame—n'a aplicat același principiu. Nefericitul scriitor nu s'a cunoscut în deajuns pe sine și nu e de mirare că atâția alții nu l'au priceput.

Aureliu Weiss



## F O L K L O R

ELEMENTE EGIPTENE IN BASMELE  
ROMÂNEȘTI

## ENUMERAREA

Basmul egiptean a cărui traducere o publică d-l Maspero, sub titlul: *Povestea celor doi frați*, este din timpul dinastiei XIX adică vr'o 1400 a. Chr.

Cuprinsul lui e următorul: Doi frați *Anupu* și *Bitiu*. Soția lui Anupu se amorozează de Bitiu. Acesta o refuză. Ea se plânge bărbatului de siluire. Urmează ură între frați. Anupu vrea să omoare pe Bitiu. Bitiu venind cu vitele dela câmp, o vacă îi spune că Anupu vrea să-l omoare.

Bitiu fuge. Anupu îl urmărește. Bitiu se roagă lui Fra-Harmacuti (soarelui) care pune între el și Anupu o apă plină de crocodili.

Apoi Bitiu ca să se îndrepteze în fața fratelui se mutilează și îi spune: Mă duc în valea salcâmului. Imi voi vrăji inima și o voi pune pe floarea salcâmului. Dacă cineva va tăia salcâmul și va cădea jos inima atunci voi muri. Tu vei ști de moartea mea căci îți va clocoti în mână berea din urciur. Atunci să pleci numai decât în valea salcâmului să-mi cauți inima șapte ani. După ce vei găsi-o s'o pui într'un vas cu apă proaspătă și eu voi învia și voi trăi și mă voi răzbună.

Bitiu se duce în valea salcâmului și face cum a zis. Trăește acolo, doarme sub salcâmi, ba își face și o vilă. Trinitatea zeilor însă trecând pe acolo își face milă de el și-i face o femeie.

Bitiu spune femeii secretul vieții și-i mai spune să se păzească să n'o răpească râul.

Odată în lipsa lui râul vrea s'o răpească dar o scapă salcâmul care dă râului o costiță din părul ei.

Râul duce costița până la Faraon în Egipt.

Faraon după *sfatul magilor* trimite oameni s'aducă pe stăpâna costiței. Cu dânșii trimite și o femeie cu daruri care s'o ademenească.

Soția lui Bitiu descoperă trimișilor secretul puterii sau al vieții soțului. Trimiișii tae floarea salcâmului, de unde cade inima lui Bitiu și el moare. Dânșii iau pe soția lui și-o duc la Faraon.

Când moare Bitiu, fierbe berea în urciurul lui Anupu.

Anupu se duce să caute inima fratelui. O găsește abia peste trei ani. O pune într'o ceașcă cu apă proaspătă. Inima se umflă bine de apă apoi o dă fratelui de bea. Inima se așează la loc și Bitiu învie și caută să-și răzbune pe soția necredincioasă.

El se preface în taur și zice lui Anupu: încalecă pe mine și îndreaptă-mă să mergem necunoscuți unde e soția mea.

Anupu dăruiește lui Faraon taurul cel frumos. Faraon îi dă daruri.

Taurul intră în harem și ceartă pe soția lui. Dânsa stăruie la Faraon și tae taurul.

Două picături de sânge cad la poarta împăratului, Din ele cresc doi pomi.

Soția lui Bitiu face pe împărat să tae pomii să-i facă niște scânduri.

O surcică din pomi sare în gura soției lui Bitiu, care rămâne însărcinată și copilul ajunge împărat.

Împăratul care e Bitiu, adună sfat, osândește la moarte pe soție și lasă de mostenitor la împărăție pe frate-său Anupu.

Ce găsim în acest basmu?

1) Mai întâiu începutul ca în basmele noastre: *A fost odată....* E adevărat că din cât știm până acum, vedem că în toate timpurile și în toate locurile basmele încep cu: *a fost odată....* Întrebarea însă vine: acest: a fost odată, răsare independent pretutindeni și în totdeauna, ori a răsărit odată undeva și s'a răspândit pretutindeni? În acest caz trebuie să ținem socoteală de vechime. Deși China are vechime foarte mare totuși ni se impune vechimea Egiptului. Din vre-o treisprezece bucăți din colecțiunea Maspero, toate acele care au un început încep cu: a fost odată.

2) *Animal prieten* care destăinuiește că va fi omorât. În basmul egiptean este *vaca*. La noi avem cunoscută *miorița* cum avem și *bou* și cal și câine. Mai ales sunt multe povestiri, care circulă neincorporate în basme, în care se spune că vitele vorbiau între ele despre moartea stăpânului. În *Povestea Poveștilor este o 'oae*.

3) Soarele pune ca *despărțitură* între frați o apă plină de crocodili. Această apă despărțitoare o întâlnim în basmele noastre, fie în formă de *lac* fie ca gărlă. Ba am întâlnit-o chiar în formă de gărlă a cărei apă eră ridicată ca un zid afară de matcă, ca în Apocalips, într'un basmu unde eră un frate cu o soră și urmăriți de un smeu.

4) *Șerpi și crocodili*. În basmul egiptean apa e plină de crocodili. În basmele noastre pentru că pe aici nu sunt crocodili, găsim în asemenea cazuri șerpi, năpârci, șopârle și viermi neadormiți.

În legenda lui Corbea găsim în închisoare cu el șerpi, șopârle și broaște.

5) *Semn care vestește moartea*. Când moare Bitiu fierbe berea în urciurul lui Anupu. Semne de acestea avem și în basmele noastre. Așa avem în basmul *Busuioc Verde* unde cad trei picături de sânge dintr'un inel; în alte basme, dintr'o batistă și altfel de semne.

6) *Inima în apă proaspătă*. În basmul *Povestea Poveștilor*, băiatul—eroul—caută în cenușa focului, în care a ars trupul stăpânului, și în loc de inimă găsește în fiecare lună câte un osuleț. Le adună toate și le udă cu apă de pe lumea cealaltă, și stăpânul învie. Probabil că și în basmul venit la noi a fost pe vremuri inimă, dar în decursul vremii a intervenit obiceiul cremațiunii, arderea, și atunci ne mai putând să rămână ceva neconsumat decât doar oase, în loc de inimă, s'a pus osulețe.

Transformarea aceasta deci a inimii în oase, urma aceasta de basmu egiptean, ne îndreptățește să presupunem că între poporul nostru și poporul de origină a basmului, s'a interpus un popor sau o vreme în care s'a practicat cremațiunea. Noi am luat elementul acesta de basmu de cândva sau de undeva unde eră obiceiul cremațiunii. Acesta poate fi un element mai nou ca celelalte.

7) *Costița de păr*. Semnul acesta îl găsim și la noi în basme. În *Mreana de aur* se găsește un fir de

păr de aur al Ilenei Cosinzenii. Este chiar vorba: *Stăpâna costiței*. Așa găsim în Busuioc verde: Mreana a înghițit firul de păr și a pierit și au găsit-o corăbierii și au dus-o la împăratul.

Dar se găsește și: *Stăpâna papucului* acolo unde semnul este un papuc, ca în variantele dela Cenușe-reasa. Costiță însă, fir de păr sau papuc sunt tot niște semne întrebuițate cu acelaș scop: descoperirea fetei celei frumoase.

8) *Femeea cu daruri* trimisă de Faraon să ademe-nească pe frumoasa soție a lui Bitiu.

În basmele noastre, de pildă în *Busuioc verde* în loc de femeie este o *babă* trimisă cu daruri. Nu știu dacă specificarea aceasta, adică îmbătrânirea aceasta e datorită Românilor, sau dacă nu cumva traducerea basmului egiptean din colecția *Maspero*, n'ar fi trebuit ca în loc de femeie să fi avut cuvântul *babă*.

9) *Secretul puterii sau al vieții*. Nu mai vorbesc de cazurile clasice și biblice cum e cazul lui Samson cu Dalila, care probabil sunt tot egiptene; dar în basmele noastre e foarte des întâmpinat secretul acesta al puterii. Așa de pildă e cazul cu puterea lui *Spulberă Vânt* din basmul *Busuioc verde*.

10) *No. trei și șapte*. Anupu să caute inima șapte ani. El a căutat-o *trei* ani. Numere sacramentale. Numărul trei și nouă îl avem în trinitatea zeilor egipteni.

11) *Transformarea în taur*. Aceasta se găsește și în basmele noastre.

Băiatul Făt-Frumos se transformă în taur sau în cerb cum e de ex. într'o variantă a basmului *Copiii rățuți în pădure*. Avem apoi boul sau cerbul ca protectori ai eroului, ca cerbul din *Povestea poveștilor*. Taurul acesta nu trebuie să fie străin de boul Apis.

12) *Metamorfoza*. Bitiu se face *taur*, apoi din două *picături de sânge* se fac cei doi *poni*. Apoi *surcică*, apoi *copil* care se naște. Așa ceva întâlnim în povestea cu *Cei doi fețilogofeți*; în fratele și sora, etc.

13) *Învierea*. Bitiu moare și învie și eroii din basmele noastre, de asemenea. Se pare că Egiptul e țara în care se naște ideea învierii. Invie Osiris, adică răsare soarele care a apus și de acolo învierea se întinde și la oameni.

14) *Concepția miraculoasă*. În basmul egiptean e pricinuită de o *surcică*. În basmele noastre pricina concepției poate fi orice lucru: o *surcică*, un fruct o scântee. Într'o variantă din cei doi fețilogofeți, când ard scândurile, sar două scântei în niște tărâte din care mănâncă o capră și capra face doi iezi cu lâna de aur.

Observăm că până aci am numărat 14 puncte și că aceste 14 puncte de asemănare între basmele noastre și cele egiptene, le-am găsit numai într'un singur basm egiptean. Dar câte se vor găsi în celelalte?

De pildă în basmul *Satni Khamöis* din vremea lui *Ptolemeu Soter*, 117—81 a. Chr., tot din colecția *Maspero*, notăm următoarele puncte:

1) *Ascunzătoarea concentrică multiplă*. E vorba despre o carte de magie care e ascunsă undeva: „Car-tea de care e vorba este în mijlocul fluviului Cop-„ților, într'o lădiță de fer. Lădița de fer este într'o „lădiță de bronz; lădița de bronz este într'o lădiță

„de lemn de finic; lădița de lemn de finic este „într'o lădiță de fildeș și de abanos; lădița de fildeș „și de abanos este într'o lădiță de argint; lădița de „argint este într'o lădiță de aur și cartea este în „aceasta. Și este o mișunare de șerpi și de tot felul „de reptile împrejurul lădiței în care este cartea, și „este un șarpe nemuritor împrejurul lădiței de care „e vorba.“

Observăm iarăși șerpi și alte reptile.

Iată acum și în basmul românesc *Busuioc Verde*, unde e ascunsă puterea lui *Spulberă Vânt*: „Puterea mea este la „Lacul cu laptele. Acolo este un gligan, în gligan „este un ogar, în ogar, o prepeliță; în prepeliță, o „răcliță și în răcliță trei gârgăuni. Când o ucide ci- „neva acei trei gârgăuni atunci mor și cu“.

2) *Lupta în trei răstâmpuri*. Satni care umblă după cartea de magie, scoboară în mormântul lui *Noferkephtah* fiul regelui *Miniptah* și se ia la luptă cu dânsul. Lupta însă nu constă în trântă ca în basmele noastre ci într'un fel de joc de dame la care câștigătorul trebuie să facă *52 de puncte*. De câte ori *Satni* nu făcea numărul de puncte cerut, *Noferkephtah* spunea niște vorbe de magie și *Satni* se afundă în pământ. „*Noferkephtah* câștigă o partidă de joc lui *Satni*, re- „cită asupra lui un verset, îi puse pe cap tabla de „joc care eră dinaintea lui, și-l făcu să intre în „groapă *pân' la glezne*. Făcu a treia partidă de joc, „o câștigă dela *Satni* și-l făcu să intre în groapă *pân' „la brâu*. Făcu jocul pentru a șasea partidă, și făcu pe „*Satni* să intre în groapă *până la urechi*“ (pag. 69).

În basmele noastre jocul de dame a fost înlocuit cu *trânta dreaptă* pentru că poporul se vede a fost mai obicinuit cu dansa și mai puțin obicinuit cu jocul acela, și probabil pentru că nu credea ori nu eră așa de familiarizat cu magia încât s'o crează îndestulătoare pentru a face pe cineva să intre în pământ așa dintr'o vorbă.

3) *Afundarea în pământ prin luptă*. La noi Făt-frumos îl trânteste pe smeu în pământ până la gât și apoi îi taie capul.

4) *Eroul cere ajutor*. În basmul egiptean *Noferkephtah* cere ajutor la fratele său *Anhathoreroou*: „Ne tarde pas à remonter sur la terre... et apporte moi les talismans de mon père *Phtah*...“

În basmele noastre eroul cere ajutor unui corb sau unui vultur: Corbule, corbule, ia o gură de apă și stinge flacăra cea roșie... etc..

*Busuioc verde* cere ajutor la fata popii care îi vine cu un corn de prescură și c'un pahar de vin—lucruri moderne, împrumutate dela creștinism.

5) *Trecerea pe tărâmul celalt*. La Egipteni eră scorborea în pământ adică în morminte care erau foarte adânci. La noi s'au confundat mormintele acestea adânci cu lumea cealaltă.

6) Credința că pe lumea cealaltă e ca și aci, oamenii urmând acolo după moarte tot ocupațiile care le-au avut dincoace.

7) *În fine, credința în strigoi*. În colecția *Maspero* se mai găsesc și niște bucăți sub titlul de: „*Trois fragments d'une histoire de revenant*“ (*XX dinastie*). Din aceste bucăți se vede că strigoiul e-

giptean e întocmai ca strigoii noștri. Povestește el cum a fost îngropat etc...

8) *Inima locul vieții*. Chiar din basmul celor doi frați s'a văzut că egiptenii consideră inima ca sediul vieții. La noi de asemenea se găsește în popor această idee, de oarece oamenii, pentru ca să nimicească viața strigoilor, nu găsesc alt mijloc decât să le bată în morminte câte un par ascuțit și lung care să le pătrundă *inima*.

Th. D. Sperantia

## I M P R E S I I

### O SERATĂ LITERARĂ

(Serata aceasta,—o fidelă icoană a vieții noastre intelectuale,—are loc în zilele noastre, într'un salon... Sa'oa parformat... Mobilatura elegantă, pe perete icoana lui Tudor Vladimirescu... Într'un ungher, patru scaune, în mijlocul cărora o măsuță, cu un samovar aburos... Cei patru musafiri, mănucășă și băuseră mult... Acuma discută literatură și politică românească...)

INTAIUL. (Dascăl. Ochi roșii de beție, cap pleșuv, musteață sbârlită... Citește regulat *Neamul Românesc* și *Depeșa Națională*).

AL DOILEA. (Popă... Păr lung. Haină verde de unsoare și de ploaia vremii. Ochelari. Cunoscut naționalist, cetitor al *Candelei* (ziar creștin, care oferă gratis o carte de rugăciuni cetitorilor săi și publică în fiecare Marți și Joi rețete de fiert săpunul).

AL TREILEA. (Veșnic student. Aderent al d-lui A. C. Cuza și martir al Lenei. Cap mare, ochi mici și verzi, asemeni ochilor de motan flămând. Cetește *Ramuri* și rostește: „Anatul Frant“).

AL PATRULEA. (Moșier bogat. Un mare dusman al „suciaștilor“ și un admirator al d-lui Victor Eftimiu. Ii place de asemenea să cetească „Mica publicitate“ și bea în fiecare zi câte cinci pahare de bere. Un tip de salahor îngrășat, cu mâini mari și cu gesturi mărunte).

#### SCENA I.

INTAIUL: Ei, acum, să discutăm și ceva literatură.

AL PATRULEA: Victor Eftimiu scrie o nouă piesă de teatru sătesc care se va reprezenta și pe scena din Cocioc. Imi place cum scrie Victor Eftimiu. Are sare. Are aur... Nu e prea modern dar așa e și corect în literatură: idei sănătoase, cap luminat, opinci și cai —ați auzit poate că am cumpărat doi cai,—nu fel de fel de decadentism, pornofogrografism, simbolism și alte ismuri...

AL TREILEA: Da, și are toată dreptatea Cincinat Lovinescu când scrie că Eugen Eftimiu și Nanu Pavelescu sunt cei mai buni ziaristi ai noștri. Căci oamenii aceștia au învățat mult dela Macchiavelli; în „Scrisorile“ din moara mea“ ale lui Lovinescu află sentimentalismul delicat al lui Badea Cârțan. Dar ce ziceti voi de pildă de: Dimitrie Anghel?

TOTI (în cor): Cine-i ăla?

AL TREILEA (*în silă*): Un poet. A publicat chiar mai zilele trecute „Oglinda fermecată“. Se spune, că poetul ăsta nu crede în Dumnezeu și scrie de scoici și de ochi de căprioară... Se înduioșează de „Iașii care se duc“, și de „Iașii care vin“ reprezentați prin Lovinescu atât de frumos în „Pași în noroi“.

TOTI: Ei, ia slăbește-ne cu Anghel al d-tale. Poet nu poate fi decât cetățeanul care crede în Dumnezeu și scrie de preotese și de Feți Frumoși.

INTAIUL: Așa e, literatura trebuie să fie adevărată și patriotică. Să fie versuri lungi, și la fiecare strofă: „Patrie... Nație... Dumnezeu“

*Ceilalți* însă, nu cunosc cinstea și demnitatea literaturii. Uite, am fost ieri la București. Și m'am dus la teatru, ca să văd o piesă; știi, o piesă, nu

glumă: să fluere un păstor, să se căiască un Zmeu, să văd cinematograf și să mă bucur de cântece frumoase din cimpoi. Mă duc la teatru și ce văd: O călugăriță plângea la lună, ca o cățea—și vorbea de flori roșii și de ciuperci albastre, de fântâni sclipitoare și de Sătu, cu turturica ei, care o tot sărută și îi zice: Maică, Maică! Pe urmă, cântece la mânăstire și la nuntă, ș'apoi fugi pe scenă doamna Romanescu și începă să țipe: A ucis! A ucis! A ucis! Ce dracu? A ucis! Cine-a ucis? Cine să ucidă decât maica cea tânără pe d. director Bacalbașa—și cu aceasta s'a sfârșit și piesa.

AL DOILEA: Și cum îi zicea piesei?

INTAIUL: „Maica cea tânără“ dramuleță neoromânească de Emil Isac.

AL DOILEA: Isaac? A, jidan? Puiet di pisti Adivor?

AL TREILEA: (*cu dispreț*): Faimosul decadent. Despre ăsta a scris o epigramă și Cincinat Lovinescu în „Rampa“.

AL PATRULEA: Nu, un foileton în „Sâmburul Dreptății“.

INTAIUL: Doamne, Doamne! Mă duc la teatru ca să râd, să văd jucând, mâncând, bând—când colo ascult mereu: „Flori roșii... A fost... Va fi... Este... Ciocârlie... Crin... Mărgele... Oțet. Vin.“ Doamne, Doamne!

AL DOILEA: Auzi dumneata! Să-și bată joc de călugărițe! Un Emil Isaac. Un pui de Șabes. Un nihilist.

AL PATRULEA: Ei, moravurile. Moravurile! Se schimbă. Acum două sute de ani, când scria Lear și Anatul Franț, când în literatură nu conducea spiritul clasic al hidrogenului, când în ochii scriitorilor erau sfinte: „Patria... Mama... Nația...“ Atunci, literatura românească era o splendoare, o minune, o strălucire, un fenomen, o licărire, o pâlpare... dar astăzi?.. Astăzi, se demoralizează toate. Vin fel de fel de ovreiași râioși, să ne otrăvească patria și văzduhul. Poeții noștri se leapădă de plug și beau absint și scriu de femei rele—căci de pildă, o fată candidă de preot, nu mai poate interesă pe nimeni.—Scriitorii noștri își fac de cap. În loc să ne dea sfaturi morale și poezii edificatoare de suflet—ne batiocoresc sentimentul religios... Dar am speranță, că în curând, când va apare „Lumina“ lui Iorga...

TOTI: Bravo—Trăiască.

AL PATRULEA: O să se primenească toate. Căci numai prin Iorga și prin curentul „Semănătorul“-ui, ne-am regenerat—el ne-a creat pe Maria Lăbărtoaga și pe Elena din Cocostârcul Amar—el ne-a adus pe Sofroniu Chendi și pe C. S. B. R. C. S. Făgețel; el ne-a adus și pe Dragoslav Theodorian. Dar curentul „modern“, ce ne-a adus? Ne-a adus pe Ovidică, pe Ervin, pe Stamatiad, pe Sperantia, pe Dragoș Răsmiriță și pe d-șoara Constanța Hodoș, autoarea minunatului poem: „Trâmbețe de aur și de argint“. Așa... Așa, domnilor. Și nu pot fi scriitori mari, decât cei care scriu de „Mamă... Patrie... Dumnezeu“. Căci mama ne-a născut, patria ne susține și Dumnezeu ne duce...

UNUL (*încet*): Pe Isaac o să-l ducă dracu!

AL PATRULEA: Am discutat destul de literatură. Ei o prostie toată... N'are nici un sens. Citești poezii și nu te sature! Cetești dramă și nu te îmbeti. Faci literatură când ești sub 16 și peste 80 de ani. Până ce trăești însă ca cetățean ororabil, ai atâtea distracții care te pot amuză!... Și cred că am pierdut prea mult timp vorbind de literatură... Las' scrie ce-or vrea poezii noștri—noi n'avem decât o datorie: să ne apărăm țara de lăcuste, de jidovi! Așa dar să nu ne lăsăm sudași și compromiși căci prea bine spune...

Spencer: „Statul este singura știință pozitivă“. Fără stat nu este lege, fără lege: om, fără om: stat, fără lege: stat și om. Dă-mi părinte o leacă de vin. Și tu dascăle ia mai zii:

„Leleo cu scurteica verde“.

Să cinstim, să bem și să râdem, căci suntem tineri și e păcat de noi să ne batem capul cu de toate. Las' că soarele și fără noi o să răsară și tot fără noi va înflori și câmpul.

(*Ciocniri dese. Tot mai dese*).

Cluj

Emil Isac

## «Ș T R E A N G U L!»

— Fantezie Critică —

Dădai năvală în sala în care *Glykion* tocmai sfârșise cina și stătea întins pe patul său, lăsând să-l lege în umbra misterioasă a amurgului valurile parfumate ale vinului de Cipru. Intrarea mea precipitată îl trezi din reverie și îl nemulțumii—ca pe orice om deprins să rămână multă vreme singur și să fie satisfăcut de lumea gândurilor sale.

— O, Popescule,—îmi zise el—tu știi cât te-am iubit eu pentru însușirile spiritului tău, căci tu unești într'o măsură egală două lucruri ce nu stau de obicei împreună: o vastă erudiție cu un bun simț pe care e aproape cu neputință să-l găsești în câmpul literaturii voastre; de ce răspunzi astfel la iubirea mea, turburându-mi odihna atât de necesară spiritului meu după cină? Și de ce strânseși cu ușa pe acel sârman Cerber, care acum își linge talpa stâlcită și se tânguiește în fundul odăii?...

— O, prea înțelepte *Glykion*, întâmplarea nu e decât întâlnirea, a două serii de fenomene, ale căror calități intrinseci nu dădeau de bănuț că va fi un punct unde cele două serii se vor întâlni; ea ține de ignoranța noastră și de aceea nu poate mișca spiritele a-tot-știutoare, cum e spiritul tău, o, luminatul meu *Glykion*. Eu am trecut prin momente supreme, în timp ce tu te lăsași legănat de valurile parfumate ale vinului de Cipru și poate chiar acum îmi petrec aici lângă tine cele din urmă clipe ale vieții mele osândite. Deci nu te turbură de întâmplarea necuviincioasei mele intrări și ascultă-mă.

*Glykion* mă văzu cutremurat de emoție; mă privi cu interesul înțeleptului ce a renunțat de mult la orice cutremurare și pără că vrea să mă asculte. Se întinse mai comod pe pat, închise ochii pe jumătate și îmi făcu semn să încep.

— Astăzi după prânz, căzându-mi în mână *Rampa*, cu un nou articol al tânărului Român despre care vorbeai acum o săptămână cu *Picrophonios*...

— Lovinescu,—zise el cu voce slabă.—A!... adăugă cu glas stins și tăcut; pleoapele îi căzuseră cu desăvârșire, mâna-i schiță un gest ușor de descărajare și eu avui încă odată prilejul să admir ce stranie poate fi puterea unor nume evocatoare... Desnădăjduit, căci eu venisem să cer sfaturi dela Maestru nu să-l admir cum doarme, m'am aplecat asupra-i, i-am suflat peste ochi cu multă vigoare și i-am strigat apoi în ureche astfel:

— Iti jur, o, *Glykion*, că nu-ți voiui citi nici un rând din operele morfeicului critic român și că îți voiui vorbi despre propriile mele aventuri, ca să capăt dela tine un răspuns care să mă lumineze pentru totdeauna!

El deschise ochii și mă imploră cu privirea să nu-l mai adorm; îmi adusei aminte că Hippocrate echivalază cu moartea somnul gustat îndată după o cină îmbelșugată; înțelesei implorarea maestrului și mă ținui de jurământ. Atunci urma:

— Acel articol, plecând dela o prietenoasă notiță a mea, plină de o laudă discretă și de preț pentru iubitul nostru poet Iosif, falsificând-o și ciuntind-o tocmai în punctul ei esențial, mă sfătui să mă sinucid, după o rețetă, a poetului Victor Eftimiu dintr'o piesă inedită și de pe acum celebră și plină de geniu. Cum articolele tânărului român mă aduseră la disperare, cum autoritatea sa morală transformase vorbele sale în imperative irezistibile, cum, în fine, viața mi-eră amenințată pentru viitor, iar amintirea trecutului meu vinovat insuportabilă,—m'am hotărât să mă resemnez, să mă supun, să mă sinucid. M'am dus deci într'o pădure deasă, m'am oprit sub un stejar, m'am legat la ochi și am așteptat. În curând, toate lighioanele poetului Victor Eftimiu începură să țipe în juru-mi: *Ștreangul! Ștreangul! Ștreangul!* Deasupra tuturor se înălță un glas puternic, de o sonoritate metalică neobosită, un glas prelung, în care simțeam vibrând o demonică voluptate, repetând acelaș cuvânt fatidic: *Ștreangul!* Nu ghiceam ce eră; dar pentru că destinele se pronunțaseră, pentru că Parcele se și pregăteau să taie firul sârmanei mele vieți, îmi scosei încet legătura dela ochi și vrui să privesc împrejur ca să-mi aleg creanga... Toate lighioanele dispărură; dar în fața mea se mai zărea o singură ființă, care-mi strigă implacabilă: *Ștreangul! Ștreangul!*—Înțelesei atunci cui îi aparține glasul misterios: eră glasul unui măgar.

Uimit de această prezență în afară de program, așteptai un moment când pără că se oprește în amabila invitație ce mi-o făcea, și îl întrebai cu o curiozitate politicoasă:

— Bine, Măgarule, tu, care n'ai fost indicat să fii sol al marelui critic, pentru ce vrei moartea mea?

El se propti pe cele patru picioare înălțându-se înainte-mi, ridică urechile și coada ca să fie și mai impunător, clipi cu mult înțeles din ochii săi inteligenți și mă sfidă astfel:

— *Juvenis, quae dementia te cepit?*

Uimirea mea nu mai cunoscu margini; dar ca să nu par mai prejos de savantul meu interlocutor, îi răspunsei cu celebra formulă a lui Cezar:

— *Tu quoque, asine!*

El pără o clipă deconcertat și lăsă coada în jos; apoi parcă revenit la niște gânduri de mult statornicite în spiritul-i, o dădu pe românește și urmă astfel:

— Tinere sterp, vreau moartea ta pentru că nu m'admiri. Pentru ce nu m'admiri, tinere sterp? O, tinere sterp, pentru ce nu m'admiri? N'am făcut eu oare pași pe nisipul muntelui Helikon, unde locuira muzele, și nu sunt eu pentru aceasta urmașul lor? Nu am fost eu inspirator al celei mai înțelepte fabule pe care a scris-o Grigore Alexandrescu? Nu am fost eu erou al multor scenete gingașe, al căror farmec tu, tinere sterp, nu-l poți simți? Și nu m'am rătăcit eu adese în fantazii, care au multe, foarte multe puncte de contact cu marea artă? Nu sunt eu stimat în cenaclul semenilor mei, care-mi acordă fără șovăire titlul de „Maestru“ și calificativul de „subtil“ și mai ales „mare“?

O, tinere sterp, când atâtea sunt meritele mele, numai tu rămâi rece în față-mi, numai tu nu-ți pleci cucernic genunchii ca să mă proslăvești după cum cred eu că mi se cuvine? Eu vreau să mă admir cum mă admiră atâtea; atunci, ori cât de obscur și de neisprăvit ai fi, te-aș decretă eu că ești mare și am pași împreună către nemurire; ne-am fotografiat împreună, ne-am strigă mereu unul altuia că avem geniu, încât lumea grăbită din juru-ne, neavând timp să se onrească și să ne cerceteze, se va mulțumi cu cele spuse și des repetate de noi în foi zilnice și ne va crede; atunci vom căpăta amândoi gloria pe care o râvnim acum pe drumuri opuse și vom bine-

merită dela acest neam oriental și naiv în care soarta noastră cea bună ne-a aruncat. Crede-mă, tinere, admiră și nu fii sterp. Privește în juru-ți și vezi pilde despre realitatea celor ce-ți spun eu; chiar eu în-su-mi eram pe punctul de a deveni celebru, fie prin laudele nerezervate ale semenilor mei, fie prin bună-voința amuzată a unor atotputernici a căror vanitate știu s'o lingușesc; când, niște gândaci—din neamul infuzoriilor—îmi ieșiră 'n cale și-mi făcură o celebritate de ridicul, care amenință să mă urmărească deapuri. Și tu, tinere sterp, nu iești pentru mine decât un gândac, care nu vrei să m'admiri; de aceea vreau moartea ta; neputând să te zdrobesc însumi cu copita, te invit să te sinucizi! Iată creanga—zise el îndepărtându-se puțin—iată creanga și ștreangul! Ștreangul, tinere sterp! Ștreangul!

După ce sfârși acest mic discurs, eloquentul măgar așteptă un răspuns tot atât de grav, căci voiă probabil să mă omoare cu viguroasa sa polemică. Înțelegând aceasta, îi răspunsei, cu toată gravitatea cuvenită, cam acestea:

— O, măgarule, care pui atâta talent de expunere în slujba unor gânduri atât de înalte, încep să te admir. Semenii tăi te-au cunoscut mai bine, căci tu meriți calificativul dat de ei. O, măgarule, tu ești într'adevăr un măgar mare! Permite-mi însă să mai cuget asupra înțeleptelor tale cuvinte și dă-mi răgaz până mă vei sili să mă omor. Fii generos și taci.

Cu aceste cuvinte mă îndepărtai de el, ducând povara tuturor îndoelilor în sufletu-mi, și venii la tine, o, luminatul *Glykion*, ca să caut în comoara înțelepciunii tale sentința asupra existenței mele. Ce sfat îmi dai?

*Glykion* fu și el destul de mirat, pentru un filosof, de aventura mea, dar parecă el aveă de mai înainte un răspuns pregătit, căci, fără nici o sforțare, îmi spuse multe lucruri cuminți, luminate de acel zâmbet prietenos și îngăduitor, cu care privia în totdeauna părerile celor neînțelegători și celor de rea credință—căci pentru el micul discurs al măgarului pareă că merită un răspuns.

— O, tinere, încep *Glykion* sculându-se de pe pat și măsurând cu pași mari odaia, pentru ca să completeze prin libertatea gestului ceea ce mi s'ar pareă neîndestulător în vorbire-i,—o, tinere, lasă la o parte uimirea și turburarea și caută să pătrunzi abstracțiunile mele.

Extravagantul personagiu, cu care ai avut prilejul rar de a schimba păreri, e pentru mine aceia ce barbarul *Carlyle* numește un „representativ“. El nu e o simplă unitate întâmplătoare, ci e un tip, o unitate multiplă, pentru înțelegerea căruia nu e suficientă o analiză individuală restrânsă, ci e nevoie de o anchetă mai vastă și mai îndepărtată în timp. Voi, Românii, mi-ați fost totdeauna simpatici pentru ușurința spiritului vostru și pentru amuzanța voastră naivitate; de aceea m'am ocupat de voi. A fost în viața voastră acum vre-o șaizeci de ani o epocă ce se poate asemăna, dintr'un anumit punct de vedere, cu epoca de astăzi. Pe atunci eră la voi o fierbere neobișnuită de sentimente și de idei, produs și cauză al aspirațiilor voastre revoluționare; o fierbere, în care, ca să ieși deasupra, n'aveai decât să fii cât mai în nota predominantă a vremii, să atingi cu o mână inexpertă câteva strune prea cunoscute și semenii unor asemenea producători, de aceiaș valoare cu ei, se grăbeau să aplaude pe un nou artist. Astfel se creiau gloriile trecătoare ale epocii, care s'ar fi compromis cu desăvârșire fără intervenția viguroasă a celui mai important dintre criticii voștri literari, a criticului Titu Maiorescu. Ani întregi el a lovit în coteriile de admi-

rație mutuală și în favoriții lor și a isbutit să curețe ogorul literelor române de buruieni, pentru ca să poată înflori aceeași numiți cu plăcere acum literatura clasicilor voștri. Mai târziu, a venit Gherea, care însă n'a putut avea aceeaș influență din cauză că criticei sale îi lipseă un ideal, cam greu de introdus în metoda sociologică-marxistă pe care a întrebunțat-o; totuși, Gherea este încă un critic literar în toată accepția cuvântului. Dintre cei ce au urmat și au avut o influență mai interesantă pot să-ți notez pe Iorga—în jurul căruia s'au alcătuit curând biserițe, și biserițele distrug în mod fatal spiritul critic—și pe Dragomirescu, al cărui ideal estetic poate fi foarte discutat, dar ale cărui valorificări au primit dela realitate câteva desmințiri dureroase. Astăzi însă, critica s'a redus la rolul de recenzie și recenzia la exprimarea unor aprecieri inspirate de motive cu totul personale. De aceea astăzi nu mai aveți critică și pentru că satul literaturii voastre este fără critici serioși și autoritari, devine celebru cine vreă, numai puțină îndrăzneală să aibă. Pe de altă parte în țara voastră numărul analfabecilor s'a împuținat simțitor și deci numărul cititorilor a crescut, așa că de pe urma lor pot trăi reviste și de pe urma revistelor mai pot ciupi ceva și sărmanii scriitori, măcar speranța unor zile mai bune; dar pentru ca revistele să se vândă e nevoie să-și laude marfa, să facă reclamă colaboratorilor lor; iată o cale pe care se ajunge celebru; apoi și scriitorii sunt mai legați între ei ca altă dată, ceea ce dovedește lipsa de personalități, și astfel își fac serviciul unei reclame reciproce; iată alt mijloc de a deveni celebru. Deci epoca ta, tinere, se aseamăna cu epoca de acum cincizeci de ani prin ușurința cu care poți deveni celebru.

Așa dar e nevoie și acum de un critic, care să curețe puțin ogorul vostru literar. Intre cei maturi nu-l văd; dar sunt convins că e un rol util, necesar, pentru că altfel se înăbușă în producțiuni meschine adevăratele talente și se pervertește gustul public prin enorma publicitate a tuturor mediocrităților; vouă tinerilor vă vine sarcina să reprezentați spiritul critic. În fața producțiilor de duzină și în fața gloriilor ieftine, voi păstrați-vă atitudinea desprețuitoare a celor ce au un ideal și râvnesc mereu mai sus; nu vă pângăriți sufletul cu admirația unor nimicuri șgomotoase sau poleite; fiți cât mai dificili, căci numai astfel vă veți putea disciplina și nu vă veți pierde într'o activitate mărunță, fără temei, și fără urmă... Dacă întâlniți în cale pe vre-un personagiu de operetă ce se indignează că nu-l admirați și vă acuză de stârpiciune sufletească, spuneți-i că în această stârpiciune sunt comori ce nu se lasă profanate de entuziasmul pentru orice jucărie pretențioasă, și urmați-vă drumul, țintind mereu un ideal mai pur, mai mare și mai înalt decât idealul „gloriilor“ din vremea în care trăiți. Nu te sinucide, o, Popescule, căci ai ceva mai bun de făcut: Vei trage din când în când de urechi pe convorbitorul tău din pădure, pentru ca să-și dea și el socoteală că nu e bine să-ți ofere ștreangul, când mai ai încă un rol de îndeplinit“.

*Glykion* sfârși. Eu îi mulțumii în câteva cuvinte mișcate. În juru-ne se făcuse noapte aproape deplină. Câțiva sclavi aduseră lampadare aurite și luminele blonde umplură sufletele noastre de o seninătate fericită. Alți sclavi urmară să umple cupele cu vin de Kipru, când, tocmai *Picrophonios* veni cu două umbre. Discursul lui *Glykion* fusese pentru mine ca o lumină în întunericul îndoelii; de aceea, nepăsător și împăcat cu mine însumi, renunțai la ștreang și până târziu în noapte îmi continua veșcherea în tovărășia acelor spirite luminoase.

Ion Popescu



## INSEMNAȚI

**CONFERINȚELE LUI JEAN RICHEPIN.** — Francezii au început să se îngrijească de viitorul culturii lor, căreia îi se face o concurență nimicitoare din partea culturii germane și culturii engleze, fără a mai vorbi de culturile naționale, existente în fiecare țară. De aceea, în ultimii ani, nu este o chestiune mai agitată în Franța, decât chestiunea: cum să se mențină,—dacă nu chiar să se extindă,—prestigiul și influența culturii franceze. S'au format, în acest scop, o mulțime de societăți, cari patronază și pun la cale tot felul de întreprinderi, după urma cărora să speră că a se să rezulte extensiunea culturii franceze.

Aceste întreprinderi s'au întins și la noi. Anii trecuți s'a vorbit de constituirea unei societăți franco-române; acum de curând s'a și constituit o societate a „Analelor”, în care un rol principal și l'a rezervat Excelența Sa Ministrul francez. După societatea Analelor, a urmat, cum și eră de așteptat, conferințe cu tendințe de a readuce admirația Românilor spre tot ce este francez.

Din rândul acestor conferințe fac parte și conferințele ținute de academicianul francez Jean Richepin.

Jean Richepin, un poet de mare talent, este și unul dintre cei mai bine aleși, ca să pună în relief calitățile culturii franceze. Spiritul lui fin și vioiu; sarcastic și totuși bon enfant; profund câte-odată și totuși ușor ca un fluture.. este aproape un simbol al întregii culturi franceze.

Conferințele au reușit pe deplin, în ceea ce privește apariția. Dacă un reușit și în ceea ce privește scopul lor real, aceasta se va vedea mai târziu. În genere, prestigiul unei culturi nu se câștigă prin conferințe și banchete.

Ținem însă să relevăm extrema politeță care a domnit între societatea noastră și academicianul francez.

La banchetul dat de ziariști, președintele sindicatului presei, d. I. Procopiu, a salutat pe ilustrul oaspete cu aceste frumoase cuvinte: „Salutăm în D-v. pe ilustrul măiestru al cugetării și al limbei franceze; pe reprezentantul autorizat al unei culturi de mai multe ori seculare; cultură care este cea mai umanitară dintre toate, fiindcă ea este cea mai generoasă și cea care înalță mai mult sentimentul demnității omenești, urmărind emanciparea spiritului omenesc nu numai în Franța, ci în toată lumea!

„Cultura franceză, cea mai altruistă dintre toate, poartă semnul unui popor de elită, a cărui inimă a bătut totdeauna pentru toate cauzele mari ale omenirii.

„Exigențele politice pot să varieze dela o zi la alta, dar aceea ce nu variază este iubirea noastră, a celor ce ne-am adăpat la izvorul științei și spiritului francez, precum și admirațiunea noastră pentru marele popor al Franței!”

La aceste frumoase cuvinte, ilustrul oaspe a răspuns tot așa de frumos, arătându-și admirația pentru spiritul comprehensiv al elitei bucureștene și dând și o mare speranță pentru viitorul culturii românești:

„Când vre-odată Franța, moștenitoarea vechiului: civilizațiunii, va fi să piară, după ce a luptat până la moarte apărând patrimoniul moștenit, se vor găsi aște popoare latine, cari să ia din mâinile sale zdrobite torța idealului...”—A.C.C.—

**EXPOZIȚIA DE PICTURĂ MÜTZNER.** — este gratuit deschisă publicului într'una din sălile dela Ateneu. Deosebirea netă pe care dela început ești silit să o faci între d-sa și pictorii noștri ceilalți, dă expoziției acesteia un caracter de particulară însemnată și deslușește pentru mulți cari nu au trecut hotarele țării, linia de demarcațiune între seriozitate și farsă. D. Mützner vine dela Paris. Nu e nevoie să-l cunoști personal pentru ca să știi asta: cel dintâiu lucru pe care ți-l spun pânzele așa de îndemânat ec așezate în cele două săli e că vin dela Paris. Vei găsi în adevăr în ele și seriozitatea conștiințioasă a atelierelor de dincolo de barierele marelui oraș și inspirațiunea liniștită, senină,

simplă în fond dar suggestivă în înfățișarea ei, care distinge cele mai noi tendințe ale sufletului francez, ce ia din ce în ce mai mult caracterul unui compromis. Ultimele noastre expoziții nu au adus nici pe departe siguranța pe care o împământenește dacă voiești în tehnica noastră impresionistă pictura d-lui Mützner. Înainte de orice d-sa e un om de atelier; și subiectele sale—mai toate tratate în aer și în lumină multă—nu pot să răstoarne observația noastră. Totul dovedește la d-sa perseverența, studierea amănunțită—până în amănunțimi e tehnice—a marilor maeștri impresionisti, și urmărirea încăpățanată dar victorioasă a unei efect de culoare acolo unde poate nu îl așteaptă nimeni.

D-nul Mützner este un mare artist al culorii. Pasta se imbină la d-sa în chipurile și în raporturile cele mai neașteptate și mai îndrăznețe; raza se frânge ca printr'o prizmă vițioasă și aruncă tincturile elementare ușor deformatate, falsificate; paleta sa nu ezită în fața oricărei combinațiuni. Nici unul din penelurile noastre nu a știut să realizeze efectele de lumină cu îndemânarea surprinzătoare a acestui artist și foarte puțini se pot lăuda că au știut ca d-sa să dea lucrurilor atributul magic al perspectivei depline. Cu asemenea calități d. Mützner ar fi putut ușor să fie un artist mare. Și totuși d-sa încă nu este.

În primul rând d-sa nu are suflet. Toa e pânzele sale aduc o corectitudine ireproșabilă, o corectitudine exasperată, dacă voiești, dar nici una aproape nu fac să ghicești, să simți în dosul desamunului un suflet care trăește, care se frământă, care—cel puțin—se impresionează de viaa cotidiană a oameni noștri. În al doilea rând, d. Mützner, nu are încă un punct de vedere bine precizat în tratarea culorii, și întreagă expoziția suferă de o completă lipsă de unitate. Să reușești în adevăr să dui pe acelaș perete pânze cari să amintească și pe Sisley și pe Cézannes și pe Berthe Morissot și pe Monet, asta însemnează fără îndoială să faci salturi primejdioase, dar însemnează în primul rând să nu ai încă o personalitate artistică bine stabilită.—Pe aceasta i-o dorim cu tot dinadinsul îndemânatecului nostru expozant.—A.—

„DOLOROSA” — A treia reprezentare a u'timei drame pe care ne-a dat-o d. *Diamandy*, nu a putut să adune la Teatrul Național prea multă lume, mai ales în lojile cari—iubitoare probabil de artă mai încheșată,—se deschideau goale și desnădăjduite asupra unei săli surprinse și incudate. Lumea a aștat fără îndoială cu un fel de părere de rău la această nouă lipsă de succes; și regretele au fost nu pentru drăma română, ci pentru subtilul, rafinatul om de gust—d. *Diamandy*—care va fi nevoit să se încre dinzeze că nu e om de teatru.

*Dolorosa* e femeia care părăsindu-și bărbatul pentru a se duce după un artist, înțelege la urmă că acesta nu e în stare să o iubească mai presus de arta lui. Ca dramă, piesa aceasta pune o problemă și vrea să aibă un conflict. Datele problemei sunt într'o oarecare măsură precise. Metoda întrebuițată în rezolvarea ei e însă vițioasă. Întrebarea e dacă adevăratul artist trăește mai mult prin arta și pentru arta lui, sau—ca orice om obicinuit—trăește pentru iubire. Doi pictori, Arnota și Scoruș intrupează în piesă aceste două concepțiuni deosebite. O femeie—măsură așa de înșelătoare totuși a tuturor lucrurilor!—e pusă să aleagă între cei doi. Ea se pronunță prin iubirea ei pentru cel dintâiu; dar asta nu însemnează prea mult pentru lămurirea problemei într'u cât alegerea se complică cu o chestiune extrinsecă, de temperament. În acțiune toată atitudinea autorului înclină înspre pictorul care nu vede în iubire decât un mijloc pentru arta lui; și totuși, cel mai frumos tablou l'a lucrat Scoruș, iar el, Arnota, nu poate—iarăș din motive extrinsece prob'einei—să duc la bun sfârșit marea pânză a Indureratei. Așa că piesa din punctul de vedere al problemei pe care o



discută se sfârșește în marea nedumerire a publicului care vede la tot pasul intervenind cauze străine cari fac imposibilă orice explicare rațională a situației.

Conflictul, e' însuși nu e mai puțin neprecizat. Dacă ar fi să existe, el nu s'ar putea pune decât între artistul care nu urmărește în femeie decât un model și între femeie pentru care artistul nu e în om decât un motiv mai mult pentru iubire. Dar desnodământ nu există. Cortina se coboară e drept asupra unor răcnele îngrozitoare, dar desnodământ nu există pentru că nu există conflict. Fiecare din cei doi antagoniști își precizează în adevăr dela începutul piesei chiar punctul lor de vedere în materie de iubire, și în cursul acțiunii nici un moment nu poate fi vorba de o reconciliare a lor pe acest teren. Iată de ce acțiunea apare lipsită de seaz, de cauzalitate, și iată cum se explică impresia de deslănare pe care o duce spectatorul.

Dialogul e onorabil condus, dar atmosfera în care se desfășoară acțiunea e falsă și inadecvată. Totul se petrece la București, într'un mediu artistic. La București însă nu există un mediu artistic; și de aceea viața se scurge pe scenă artificial și fără perspectivă. Tenta vele de localizare—prin citarea muzeului Simu sau a câtorva cucoane vesele din București—nu reușesc; iar episodul cu cucerirea Daiei este mai mult decât de prisos. Grație lui vedem în ultimul act scenele bizare, hibride, ridicule, în cari Arnota îmbrăcat în Decebal perorează asupra artei, iar Tudora costumată în Dochia vorbește de Salonul din Paris. Independent considerat, balețul în jurul zeului Pan e reușit, iar imnul către zeu—spus așa de frumos de d-ra Tina Barbu—prezintă o reală valoare literară. Piesa e montată cu îndemănare; interpretarea aproape bună; și ar fi să se discute dacă artiștii sau piesa e de vină.—*Interim.*—

**CONFERENȚELE „VIEȚII NOUĂ“.**—Publicăm la informațiuni titlurile celei de a treia serii de conferințe pe care le va ține cercul din jurul revistei *Vieța Nouă*. Niciodată anunțarea acestor conferințe nu a adus mai multe nume nouă și nu a îngăduit mai mult ca acum socotelile noastre asupra

surprizei or cari nu vor lipsi—cu siguranță; și ia-ăș nicio dată aceste conferințe nu au fost așteptate cu mai multă simpatie și neîncredere ca de data aceasta. *Vieța Nouă* a reprezentat întotdeauna dacă nu alt ceva, cel puțin o tendință profivnică uniformizării și sărăciei de ideal care pare că stăpânește în literatura noastră. Atitudinea aceasta așa de tinerească, așa de romantică, pe care *Vieța Nouă* o păstrează în fața realității pe care ar vrea să o ia în piept, nu poate să displacă nimănui. Și chiar dacă lumea va păstra până la urmă convingerea că această revistă de program și de literatură militantă nu a reușit să „lanseze“ nici un scriitor care să însemne ceva în literatura noastră de azi, suntem încredințați că istoria noastră literară va fi nevoită să păstreze o pagină care să închidă rezultatele campaniei așa de hotărâte pe care a purtat-o vreme de șapte ani încheiați, *Vieța Nouă*.

Iată de ce, cea de-a treia serie a conferințelor *Vieții Nouă*, prin însuși faptul că se leagă cu această frământare a unei foarte însemnate figuri a științei românești, trebuie să ne intereseze. Nu ne îndoim că cele două conferințe pe care le va face d. Densușianu asupra poeziei germane de azi, vor fi extrem de interesante. Cine a avut măcar incidental fericirea să audieze cursurile pe care le ține d-sa la Universitate în legătură cu noua mișcare artistică în Italia și Spania, poate bănuși până la un punct cu oarecare mulțumire sufletească cum va vorbi d. Densușianu la Liedertafel. Prognosticurile tuturor pot merge fără greșea în ceiace privește comunicarea d-lui *Galaction* asupra frumuseților biblice, și conferința vorbitorului neobosit care nu poate fi altul decât d. *Georgescu-Ștefănești*, asupra muzicii post-wagneriene. Într-o conferință mai tineri trebuie să menționăm pe d. *Eugeniu Speranția* și pe d. *M. Cruceanu* care—precum auzim—e un eminent student în anul I sau al II-lea al facultății noastre de litere.

Prima conferință va avea loc Luni 27 Februarie în Sala Liedertafel și nădăjduim să revenim asupra fie căreia din ele.—V.—

## REVISTA REVISTELOR

*Vieța Nouă* a intrat, cu n-rul ce ne sosi, în al optelea an de trai. Credința, stăruința admirabilă și entuziasmul trainic al d-lui *Ovid Densușianu*, singure i-au dat această viață. Mai puțin au contribuit colaboratorii ei, tineri mai toți, cari unul câte unul au simțit dela o vreme, cu trecerea timpului lor generoase, și nevoia unei „co.sacrării“ imediate și amăgitoare pe care o găsește azi cu prisosință tot Românul scriitor prin foile de bulevard.—Și mai puțin au contribuit cititorii români; și d. Densușianu ne-o spune singur:

„Dacă ni s'a spus câte odată că literatura pe care o cultivăm e prea abstractă, prea nepotrivită cu sufletul cetitorilor de azi, că ar fi un fel de *trobar clus*, în această muștrare noi am văzut o laudă, pentru că a scrie pe înțelesul tuturor — mai ales la noi — este a te coborî și nu ne-am închipuit niciodată că sufragiile universale se vor grăbi să vie într'un an, doi, în jurul ideilor nouă pe care le apărăm. Ne-am adresat câtorva suflete mai înțelegătoare, mai alese, și acestea nu ne-au lipsit—mine vor fi mai multe, cum anii din urmă ne-au adus câte nu ne așteptam la început“...

Articolul din care cităm poartă titlul *In ce stăruim să credem*:

„Ce ne-a călăuzit dela început a fost convingerea că literatura cultura întregă, trebuie să se potrivească duhului vremii, așa cum schimbările de viață, limpezirile de fiecare zi în suflete, îl pregătesc și ni-l impun cu puterea lucrurilor la care trebuie să te închini“... „Concepțiunei anacronice a izolării, prejudecății ce nu vede originalitatea decât în primitivismul carpato-dunărean, noi am opus îndemnul spre asimilarea continuă, bine chibzuită, de elemente nouă și apropierea sufletului nostru de sufletul european în care vine să se topească aurul gândurilor înalte și al idealurilor eterne“...

„Scrișul l-am socotit totdeauna ca un apostolat—legat uneori, ca orice apostolat, de o mucenicie cu care nu se pot deprinde cei slabi;—prefacerea literaturii în negustorie am

lăsat-o altora, reviste'or care—ca *Viața românească*, *Flacăra*—vin să-și afișeze firme aături de societățile cooperative, fără să se înscrie însă, cum ar trebui, la tribunalul de comerț și fără să plătească patentă.

„Ce ne bucură e că nu am predicat în pustiu, că incetul cu incetul unii și alții vin să facă deosebiri ce nu se făceau altădată, să înțeleagă lucruri peste care treceau cu indiferență ori dispreț“.

Foarte alevărat. Și exemplul ni-l dă nu mai departe decât însăși revista de care ne ocupăm, când, tot în acest nr. recenzează cu mai multă deosebire și înțelegere ca în trecut, prosa d-lui D. Anghel.

O notă veselă știe să aducă versurile d-lui *G. Bacovia* în jubileul „Vieții Nouă“.

O mângâiere pentru toți cei ce sufăr de *Scumpetea traiului*, le-o poate oferi articolul d-lui *Prof. Georges Blondel* (Paris) din *Economia Națională*. Se găsesc aci fapte studiate adânc care arată cauzele, efectele și oarecare mijloace pentru preîntâmpinarea acestui fenomen care tulbură dela o vreme societatea contemporană.

D. *Vintilă Brătianu* scrie despre *Acțiunea de stat în ordinea politicii noastre industriale*. „Paralel cu politica economică industrială, trebuie să avem o politică financiară națională, pentru îndemnarea inițiativei românești în această direcție nouă“. Și cercetând noul proiect al guvernului în chestia industria'ă, găsește că el păcătuiește în următoarele puncte capitale: 1. Uită diferența între regimul vamal și condițiile generale ce existau la 1887 și cele de azi; 2. Leagă pe 30 de ani Statul, prin tarite de transport și prin impozite fixate de acum; 3. În schimbul toloaselor date nu asigură de pe acum condiții normale pentru muncă; 4. Nu



se îngrijește de a creă o industrie în realitate națională“.—

Marea problemă a *rectificării râurilor și a irigațiilor în raport cu politica noastră agrară*, e studiată în acest nr. cu competență nediscutată a d-lui C. I. Băicoianu, care vede aci o „operă civilizatoare reclamată de interesele cele mai vitale ale națiunii“. D-sa crede că „sub presiunea nevoilor sociale mereu crescânde pe de o parte, iar pe de alta considerând creșterea valorii fonciare din ultimul timp, Legea Apelor se va impune guvernelor viitoare, ca una din problemele de viață ale națiunii.

Până atunci ni se impune datoria să pregătim, la îndemână mijloacelor existente, bazele economice concrete ale acestei probleme și ca atare se impune, pentru justificarea necesității legii apelor, stabilirea cadastrală și statistică a întinderii terenurilor cari sunt de câștigat prin rectificarea râurilor și drenagiu pentru mărirea domeniului nostru agricol“.

Din *Lucafărul* alegem aceste două strofe dintr'o poezie a d-lui Goga: *Lacul*

*Eu m'am gândit de-atâteaori  
Și mintea mea se 'ntreabă,  
Eu m'am gândit de-atâteaori:  
Ce tainci, nepătruși fiori  
De 'ntinsul lac mă leagă?...*

*Pe semne tu care te-ai dus  
I-ai rădăcit pe maluri,  
Pe semne tu care te-ai dus,  
Intr'un târziu și trist apus  
Te-ai oglindit în valuri...*

D. Simionescu-Râmniceanu scrie pe bună dreptate împotriva

## MEMENTO

~ In ciclul al treilea al conferințelor *Vieței Nouă* se vor desvolta subiectele următoare:

Ovid Densusianu, *Idealismul nou în literatura germană*. G. Galaction, *Poesia Psalmilor*. N. Georgescu-Stefănești, *Musica post-wagneriană*. P. Papahagi, *Poesia înstrăinării la Aromâni*. N. Andrițoiu, *Utopiile științifice în roman*. E. Speranția, *Hegemonia unei idei*. M. Cruceanu, *Spre o evoluție firească în literatură*. C. Damianovici, *Prejudecăți și adevăruri cu privire la arta populară*. Ovid Densusianu, *Poezii germani contemporani*.—Conferințele încep în sala Liedertafel, la 27 Februar.

~ Asupra lui *Alfred de Vigny*, care numără mereu mulți admiratori credincioși, a apărut de curând o interesantă „biografie intelectuală“. Cartea d-lui *Baldensperger* (Hachette-Paris) dă o cunoștință precisă a operii lui Vigny, cu entuziasm și reflecție făcută. Ea folosește cetitorului întru înțelegerea adâncă a celui om, pe care natura visului său de poet l-a așezat cu mult de-asupra celorlalți muritori.

~ Cu ocazia aniversării bicentenarului nașterii lui *Jean Jacques Rousseau*, se va inaugura la Panteon și mormântul marelui filosof, lucrat de către sculptorul Bartholomé. Motivul acestei pietre funerare reprezintă pe Jean Jacques înconjurat de figuri cari simbolizează Adevărul Natura, Gloria literară și Muzica.

~ Alături de marele eveniment al instaurării Republicei în China, istoria se va ocupa desigur și de ultima împărăteasă-văduvă a marelui imperiu. Domnia ei agitată și figura ei de femeie vicleană, crudă câteodată, dar cu adevărat măreață în simțul ei de stăpânire, e descrisă cu ajutorul documentelor oficiale, a memoriilor secrete și a corespondențelor private, într'un volum apărut de curând la Hachette (*Tseu-hi*, par J.-O. Bland & E. Backhouse). Scrierea aceasta e plină de atracții pentru noi Occidentalii și e împodobită cu fotografii curioase.

~ În Leipzig a apărut o revistă nouă: *Der lose Vogel* (Pasărea în libertate) ale cărei articole sunt toate anonime. Ca explicație redactorii scriu singuri că sunt „un mic grup de scriitori cari vor să afirme mai mult importanța subiectelor ce le tratează, spre deosebire de aceea prea mare accentuare a personalității cu care se îngâmăfi unii. Ei mai protestează și împotriva artei populare și a frașeologiei anuitor cenacle.

~ Cronicarul teatral dela „*Mercure de France*“ nu prea are cuvinte bune pentru compatrioata noastră *D-ra Ventura*, care a jucat deunăzi în rolul titular din *Esther* pe scena dela Odeon. Scrie cuvinte aspre ca: lipsă de talent, ridicolă, găgăuță și pretențioasă.

~ *Chateaubriand* a astăzi en vogue. Jules L-maître a ținut asupra-i câteva minunate prelegeri, și iată acum un volum al lui *Victor Giraud* care aduce documente inedite și studii mai generale de istorie literară sau morală și de psihologie religioasă. Autorul e cunoscut

intervenției Statului în literatură: „Numai nevoiașii spiritului sunt predestinați să consume ceremonioasa milostivire oficială. Întâi, fiindcă cei cu adevărat mari sunt ai minții de mai târziu, deci fără sorți de a întruni vreodată unanima admirație a mediocrității prezentului, necesară unei recunoașteri oficiale; al doilea, fiindcă celui tare nu se încumetă nimeni să-i dea sprijin, e tare tocmai fiindcă poate sta singur; al treilea, fiindcă o tutelă materială implică în cazul de față și o obligație morală, o obligație pe care geniul prin excelență independent, nu poate nici primi nici urmă“.

Nu prin asigurarea pe viață a artiștilor, sau prin funcționalizarea îndeletnicirii lor, se poate asigura viitorul Artelor, ci prin *cultură*. Numai prin educație artistică se poate ridică mentalitatea celor urșiți să creeze, și tot prin educație se poate înălța și gustul și cerința de artă în public, încât artiștii să poată trăi din desfacerea operilor lor.

Mai în fiecare săptămână ne e dat dela o vreme să anunțăm apariția unor reviste noi și mai cu seamă a unor reviste de specialitate, lucru îmbucurător pentru progresul culturii noastre. — Iată de astădată o „revistă de studii și economice silvică“: *Pădurea*. Titlul ei spune îndeajuns ce vrea; așa că diriguitorii ei: *d-nii G. Crăiniceanu și Virgiliu C. Stoicescu*, n'au mai simțit nevoia unui „Cuvânt înainte“. — Articole și rubrici diverse asupra culturii, regenerării și valorii estetice a pădurilor; asupra comerțului și industriei lemnului; asupra învățământului silvic, ocupă cele 16 pagini mari ale revistei.— Printre colaboratorii ei găsim și pe d. *Gh. D. Belinsky*, inginer silvic, pe care cititorii noștri îl cunosc din frumoasele sale traduceri din rusește pe care le-a publicat și prin revista noastră.

ca un conștiincios studios al autorului celui „*Génie du Christianisme*“; asupra lui face cercetări de 20 și mai bine de ani. Studiul a apărut la Hachette-Paris, 3.50.

~ La Moscova s'a deschis o expoziție de pedagogie. Se văd adunate acolo tot felul de documente școlare. Expoziția e cam aridă, totuși lumea se îngrămădește mai ales în jurul unei foi de hârtie: E un buletin de student al universității din Kazan, pe care se citește:

*Drept enciclopedic*: Progrese: Slabe, Silința: nesuficientă. *Cod Penal*: Progrese: nesuficiente, Silința: nesuficientă. *Drept Comun*: Progrese: nesuficiente, Silința: foarte nesuficientă. *Istorie Generală*: Elev totdeauna absent. Extrem de leneș. *Istoria Rusiei*: Elev invizibil Foarte leneș.

Buletinul acesta poartă data de 1847. Elevul îndărătnic, leneș, invizibil, nu este altul de cât marele *Tolstol*.

~ *E.-W. Hornung* a scos noi povestiri asupra eroului său faimos *Raffles*, pe care cetitorii de literatură banditească îl cunosc îndeajuns și din piesa care ținea într'o vreme afișul Teatrului Național din Capitală. De astădată elegantul bandit luptă, în mijlocul multor incidente dramatice, împotriva unui ticălos cămătar fără scrupule, și fără să vrea, se pune în serviciul unei cauze bune. Iată de ce volumul acesta poartă titlul: *Raffles, cambrioleur pour le bon motif* (Hachette, 1 fr.)

~ La Hachette apare acum un uvrăgiu, asupra minunilor naturii și ale creațiunii omului. Antichitatea, care socotea 7 minuni, a rămas cu mult mai pe jos de lumea modernă care schimbă cu mâna sa măiastră suprafața întregă a globului. Natura însă știe să rămâie mereu măreață și paginile din *Les Merveilles du Monde* (20 fascicule à 1 leu, cu peste 700 fotografii) ne duc dela ghețurile polare până la nisipurile Equatorului, prin toate regiunile globului, dela cele mai civilizate până la cele mai sălbatece, arătându-ne toate civilizațiile și artele cu miile lor de fețe și suflete diferite. Pagodele Indiei și Chinei, templele egiptene, capodoperile Greciei, sgărie-norii americani, toate cele săvârșite de om sunt povestite frumos în cadrul naturii magnifice și caprițioase. E un ocol al pământului făcut în pacea căminului.

~ A murit poetul spaniol *Jean Maragoll*, care încarnă în versurile sale, apărute întâia oară în 1895, lirismul și sensibilitatea catalană. Singurul care-i putea disputa întâietatea e poetul Miquel de Unamuno.—Tradusese cel dintâi în limba spaniolă, „*Ifigenia în Tauris*“ a lui Goethe, scene din „*Faust*“, „*Elegiile Romane*“, precum și din Novalis și părți din „*Zarathustra*“ al lui Nietzsche. Aceste sunt indicii semnificative ale direcțiunii în cugetarea lui Maragoll. El a luat parte și la toate frământările sociale din ultimul timp în Spania, în revendicările catalanilor, luptând însă împotriva exagerațiilor agresive cari sfâșie Catalania și cu ea Spania întregă. Moartea lui e un doliu pentru literatura spaniolă.

